№ 132 ՇԱԲԱԹ, 19 ՅՈՒՆԻՍԻ

1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ, 19 ՅՈՒՆԻՍԻ № 132

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ

Հասցէ. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction «MSCHAK».

ՅՈՒԼԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՑ ՎԵՐՋԸ 6 ՌՈՒԲԼԻ

12 ամսով՝ 10 ր., 6 և 7 ամսով 6 ր., ամսակ. 1 ր. Ամերիկա՝ տարեկան 6 դոլլար, Եւրոպա՝ 32 ֆր., Պարսկաստան՝ 10 ր., Թուրքիա՝ 120 ղուրուշ. [illegible]

Յայտարարութիւնների համար վճարում են. 1 երեսի վրա իւրաքանչիւր տողի 20 կոպ., 4 երեսի վրա՝ 10 կոպ. [illegible] Торг. Домъ Л. и Э. Метцль и Ко ֆիրմայի միջոցով Մոսկվայում, Պետերբուրգում և Վարշավայում.
ԱՄՍԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

«Մշակի» խմբագրութիւնը յիշեցնում է այն բաժանորդներին, որոնք վճարել են 5-ական րուբլի, շուտով ուղարկել մնացորդ 5 րուբլին, որպէսզի յուլիսի 1-ից լրագրի առաքման գործում ընդհատում տեղի չունենայ:

Վաղը, կիրակի, յունիսի 20-ին

ՔԻՄԻԿՈՍ

ԳԱԲՐԻԷԼ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ ԲԱՀԱԹՐԵԱՆՑԻ

մահվան տարեդարձի առիթով կը մատուցվի պատարագ և հոգեհանգիստ Զօկինեանց եկեղեցում, որի մասին անմխիթար ծնողները և քոյրը յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին: Պատարագի սկիզբն է առաւօտեան ժամը 11-ին, իսկ հոգեհանգիստը ժամը 12-ին: 747. 1—1

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Ընդհանուր ժողովի շարունակութիւնը նշանակված է շաբաթ (յունիսի 19-ին) և երկուշաբթի (յունիսի 21 ին) առաւօտեան ժամը 10-ին Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան դահլիճում:
(առ.) 751. 1—1

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿ. „ՇՈՒԿԵՐՏ եւ ԿՈՄ." ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

Պետերբուրգի «ՍԻՄԷՆՍ և ԳԱԼՍԿԷ» ռուսական էլեկտրո-տեխնիկական գործարանների ակց. ընկ., Բեռլինի «ՍԻՄԷՆՍ և ԳԱԼՍԿԷ» ակց. ընկ., Բեռլինի «ՍԻՄԷՆՍ ՇՈՒԿԵՐՏ-ՎԷՐԿԷ» ակց. ընկ., Կոլոմէնի մեքենագործական ընկ. եւ Եղբ. «ԿՐՈՍՍԼԷՅ» անգլիական գործարանի ներկայացուցիչներ:

ԷԼԵՔՏՐՕՏԵԽՆԻԿԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ — Դինամօ-մեքենաներ, էլեկտրաշարժիչներ ամեն տեսակ և ույժի՝ մշտական և փոխվող էլեքտր. հոսանքի համար: Էներգիայի յանձնումն որոշ հեռաւորութեան վրա: Քաղաքներ և մասնաւոր ձեռնարկութիւններ լուսաւորելու համար կենտրոնական կայարանի սարքումն. Թրանսֆորմատորներ: Օդամաքրիչներ ամեն տեսակ նպատակի համար: Օզօնի օդամաքրիչներ:

ԷԼԵՔՏՐ. ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ — Մշտական և փոփոխվելիք լուսաւոր. համար մէկ և բազմաֆազ հոսանք: Երկաթուղային ազդանշան:

ՀԵՌԱԳՐԻ ԵՒ ՀԵՌԱԽՕՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ — Անթել հեռագիր: Հեռագրական ապպարատներ: Ամեն տեսակ հեռախօսներ: Վտանգազդեւ ազդանշան գործիքներ:

ԼԱՄՊԱՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ — ԱՂԵՂՆԱՁԵՒ լամպաներ՝ ուշադրաւ և սովորական: Տնտեսական լամպաներ „ՏԱՆՏԱԼ" և „ՄԻ-ՖԱՏՐՈՅԳԱՑԻՆ ԼԱՄՊԱՆԵՐ": Լամպաներ ածխային թելով:

ՊԵՀԵՍՏՈՒՄ կան՝ դինամօ-մեքենաներ, էլեքտրաշարժիչներ, հաղորդիչներ, զանազան տեսակ նիւթեղէններ էլեքտրական կառուցուածքների համար և այլն:
ՊՐԷՅՍ-ԿՈՒՐԱՆՏՆԵՐԸ եւ ՆԱԽԱՀԱՇԻՒՆԵՐԸ ուղարկվում են ըստ առաջին պահանջման:
Տելեֆօն № 533. Հասցէն հեռագիրների համար՝ Шукертъ, Тифлисъ.
(Կ.) առ. № 1. 433. 26—6

Թիֆլիսի Բօրսային Կօմիտէտի հսկողութեան ներքոյ գտնվող

Թիֆլիսի Բօրսային Արտէլի Վարչութիւնը

սրանով յայտարարում է, որ ՅՈՒՆԻՍԻ 10-ԻՑ ս. թ. ԲԱՑՎԱԾ ԵՆ ԱՐՏԷԼԻ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ: Այն անձերն ու հիմնարկութիւններ—թէ Թիֆլիսում և թէ օտար քաղաքներում, ինչպէս մասնաւոր, նոյնպէս և պետական—որոնք կը ցանկանան ունենալ արտէլշչիկներ՝ իբրև պատասխանատու ծառայողներ առևտրական բոլոր շրջաններում, թող բարեհաճեն դիմել Բօրսային Արտէլի գրասենեակին՝ բօրսային օրերը՝ ԱՌ. ԺԱՄԸ 10-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 2-Ը և ԺԱՄԸ 6-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ 8-Ը ԵՐԵԿ.—Բօրսա, Արմեանսկի բազար, տ. Քաղ. Վարկ. Ընկ., տելեֆօն № 348.
ԹԻՖԼԻՍԻՑ ԵՒ ՕՏԱՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻՑ ՆՈՐ ԱՆԴԱՄՆԵՐ ՍՏՈՐԱԳՐՎԵԼԸ, ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐ. § 36-Ի, ՇԱՐՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է:
(Կ. Ե.) առ. 730. 3—3

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՌՆՕՊՈԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
8 կ. սկսած մինչև 6 ռ. իւրաքանչիւր փաթեթը (րուլօ):
Ունի պահեստներ Ռուսաստանի բոլոր մեծ քաղաքներում:
ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔԸ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Գօլովինսկի պր., 21, Արախտ. Ընկ. շէնքում.
Տելեֆօն № 355.
ԳՆԵՐԸ ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՁՐԻ
(Հ.շ.) (ա.) 310. 50—26

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
ԱՒԵՏ. ԲԱԲԱՅԵԱՆԸ
ըստ սովորականին, յունիսի 1-ից մինչև սեպտ. 15-ը հիւանդներ ընդունելու է ԿԻՍԼՕՎՕԴՍԿՈՒՄ (Отель Бештау):
(Կ. Հ.) առ. 611. 10—9

Թիֆլիսի Ժողովարան
ԱՄԱՌԱՅԻՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ
ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՇԱԲԱԹ
տեղի կունենայ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՉՈՐՍ ԵՐԵԿՈՅԹ
Ուրբաթի օրերը՝ ԼԱՐԱՆՈՒԱԳ ԽՈՒՄԲ, ՍԱԶԱՆԴԱՐ, ՊԱՐԵՐ:
Հինգշաբթի և շաբաթ օրերը՝ ԼԱՐԱՆՈՒԱԳ ԽՈՒՄԲ:
Կիրակի օրերը՝ ՍԻՆԵՄԱՏՕԳՐԱՖ և ՍԱԶԱՆԴԱՐ:
Հիւրերը՝ անդամների յանձնարարութեամբ՝ մուտքի համար վճարում են—տղամարդիկ 1 ռուբ., կանայք 50 կ.:
ԱԶԴ.—Երկուշաբթի, չորեքշաբթի և ուրբաթ օրերը՝ երեկ. ժամը 6—8-ը՝ երեխաների համար—ՊԱՐԵՐ:
(Կ.) առ. 729. 0—2

ՎԱՐԱԳԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Վաղը, յունիսի 20-ին, Վարագում պէտք է տեղի ունենայ յոբելեանական տօնակատարութիւն:

Դա մի նշանաւոր յոբելեան է այն երկրում, ուր նա կատարվում է,—կուլտուրական գործունէութեան յոբելեան:

Վարագը տօնում է իր կրթական գործունէութեան յոբելեանը:

Վարագը տօնում է գիւղատնտեսական [illegible] սկզբնաւորութեան յոբելեանը:

Վարագը տօնում է գիւղատնտեսական կատարելագործութիւնների առաջին փորձերի յոբելեանը:

Այնտեղ Վարագում մշակվում էր մի գեղեցիկ [illegible]

[illegible] ծրագրի իրագործութիւնը այն յիսնամեայ շրջանում, որ անցել է նրա փառաւոր սկզբնաւորութեան օրից:

Բայց այդ հանգամանքը ոչ միայն չէ նսեմացնում Վարագի տօնի նշանակութիւնը, այլ և մի որոշ աստիճան բարձրացնում է նրան:

Եթէ գեղեցիկ կուլտուրական նախաձեռնութիւնը և բեղմնաւոր գործունէութեան սկզբնաւորութիւնը հանդիպեցին սուր փշերի և թունաւոր խոչընդոտների, դա ամենևին չէ փոքրացնում այն խոշոր գործի հեղինակութիւնը, որը ուրիշ պայմաններում և բարենպաստ պարագաներում կը տար ճոխ և փարթամ հետևանքներ, առաջացնելով բազմատեսակ կուլտուրական բարիքներ:

Վարագում հաւաքված հայութիւնը կարող է մի ներքին հոգեկան մխիթարութեամբ վերյիշել, որ նա յիսուն տարի առաջ մշակել էր իր համար նշանաբան և նպատակակէտ՝ հարթել ճանապարհ խաղաղ կուլտուրական զարգացման համար:

Նրա այդ ճիգերը ոչ միայն չը գնահատվեցին, այլ և չարաչար հալածանքների ենթարկվեցին:

Բայց միևնոյն ժամանակ Վարագի տօնի հանդիսականների և Վասպուրականի ժողովրդի առաջ դրված է մի խոշոր պարտականութիւն, որը ունի պատմական նշանակութիւն: Դա առաջիկայ գործունէութեան համար հաստատ ուղիներ ապահովելու պարտականութիւնն է:

Եթէ այսօր, եթէ առաջիկայում Վասպուրականի հայութիւնը անկարող եղաւ կատար ածել այն ծրագիրը, որ յիսուն տարի շարունակ պահանջում էր մարմնացում իրական գործունէութեամբ, այն ժամանակ իւրաքանչիւր մարդ իրաւունք կունենայ ասելու, որ ամենևին սպասուած արդիւնքները [illegible]

[illegible]

Մենք ամբողջ [illegible]

[illegible]

ՀԱՄԱԿՐԵԼԻ ՏՕՆԱԽՄԲՈՒԹԻՒՆ

Վաղը, յունիսի 20-ին, Հայաստանի հին աշխարհներից մէնը, Վասպուրական երկիրը տօնում է Վանի Վարագի վանքում մի կրթական հաստատութեան 50-ամեայ գոյութեան յոբելեանը:

Վաղը տօնվում է 50 տարի առաջ Մկրտիչ վարդապետ Խրիմեանի ձեռքով Վարագի վանքում հաստատված ուսումնարանի 50-ամեակը:

50 տարի առաջ Թուրքաց Հայաստանի մի խուլ, հաղորդակցութեան յարմար միջոցներից զրկված անկիւնում, թիւրքական բռնակալութեան օրով կրթական մի հաստատութիւն, այն էլ գիւղատնտեսական մի հաստատութիւն հիմնելը՝ այնպիսի մի փառաւոր և լուսաւոր երևոյթ էր հայկական աշխարհի խաւար իրականութեան մէջ, որ նրա հեղինակը իրաւամբ պէտք է գրաւէր Վասպուրական աշխարհի հայութեան երախտապարտ սրտում նշանաւոր տեղ և կոչվէր «Արծիւ Վասպուրականի»:

Եւ այդ լուսաւոր երևոյթի մէջ ուշադրութեան արժանի է այն ղեկավարող սկզբունքը, որով հեղինակը առաջնորդվում էր, այն է՝ կապել տարաբաղդ հայրենիքի թշուառ զաւակներին հողի, մայրենի օջախի հետ և առաջն առնել այն քայքայիչ ույժի, որ կոչվում է պանդխտութիւն:

Կապել գիւղացուն այն հողի հետ, որի վրա ծնվել է նա, որ սնուցել է նրա նախահայրերին, պապերին և որ պահպանել է ամբողջ սերունդներ, հողի, որ կազմում է ազգութեան պահպանութեան էական տարրերից մէնը—ահա մի հանճարեղ, մի արդիւնաւոր և բեղմնաւոր միտք: Ճիշդ է, այդ բեղմնաւոր միտքը լայն ծաւալ չը ստացաւ, Վարագում հիմնված դպրոցը չը կարողացաւ, շնորհիւ արտաքին աննպաստ պայմանների, դառնալ գիւղատնտեսական այն մեծ հաստատութիւնը, որ զարգացնէր գիւղատնտեսութիւնը երկրի մէջ, որ կապէր գիւղացուն հողի հետ, ցոյց տալով նրան գործնականապէս՝ թէ հողի միջոցով կարելի է նոյն արդիւնքը ձեռք բերել, նոյն բարեկեցութիւնը ստանալ, որոնց ձգտում է գիւղացին պանդխտութեան և գաղթականութեան միջոցով,—սակայն միտքը, համակրելի գաղափարը, անթեղած մնալով մոխրի տակ, չը հանգաւ և այսօր նոր բոց, նոր տաքութիւն է արձակում:

Եւ Վարագի վարժարանի 50-ամեայ յոբելեանի տօնախմբութիւնը այսօր հզօր զարկ է տալիս այն գաղափարին, թէ այժմ, երբ դժբաղդ թիւրքահայը ազատվել է ջնջվելու վտանգից, երբ նա կարող է այլևս յուսալ, թէ այսուհետև իր համար կը լինի կեանքի, գոյքի և պատւի ապահովութիւն, շնորհիւ նոր ռէժիմի, և նա այլևս չի նկատվի իր հայրենիքի խորթ զաւակ, անհրաժեշտ է, որ հայ գիւղացուն կապենք իր հողի հետ: Իսկ միակ հզօր միջոցը կապել իր հողի հետ՝ կը լինի՝ բարձրացնել գիւղատնտեսութիւնը, հնարաւորութիւն տալ գիւղացուն ստանալ այն արդիւնքը, որ կարող է նա ստանալ այնպիսի մի արգաւանդ և պարարտ հողից, որպիսին Հայաստանի այդ մասի հողն է և որ միանգամայն կարող է ապահովել հայ գիւղացու և նրա օջախի բարեկեցութիւնը:

Այդ նպատակին հասնելու միակ հարցը՝ գիւղատնտեսական դպրոցի հաստատութիւնն է Վարագի վանքում, որ ունի այդ գործի բոլոր յարմարութիւնները, այսինքն իրագործումն է այն մտքի, որ յղացաւ 50 տարի առաջ Խրիմեանը: Մի կողմից պատրաստելով գիւղատնտեսներ տեսականորէն, միւս կողմից ագարակների, փորձադաշտերի, պանրագործարանների միջոցով ծանօթացնելով ժողովրդին գործնական գիւղատնտեսութեան հետ, Վարագի դպրոցը ահագին զարկ կը տայ ամբողջ Վասպուրական աշխարհի գիւղատնտեսական գործի զարգացման:

Մաղթենք, որ վաղվայ տօնախմբութիւնը ունենայ այն արդիւնքը, որ Վասպուրականի հայութիւնը ստանայ այդ փառաւոր նուէրը իր կրած բազմաչարչար կեանքին իբրև հատուցումն:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՎԱՐԱԳԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Գիւղատնտեսական կրթարանի հիմնարկ. առիթով)

Դէպի Վարագ են թռչում մեր մտքերը:

Գնանք այնտեղ:

Գնանք դէպի Վասպուրականի այդ պատմական նշանաւոր բարձունքները:

— Մենք պաշտում ենք մեր Վարագը,—ասում են վասպուրականցիները,—նրա հետ մենք կապված ենք ջերմ զգացմունքներով և թանգագին յիշողութիւններով:

Վասպուրականցիները խօսում են Վարագի մասին առանձին հրճուանքով, առանձին պատկառանքով:

Տեսէք հիացմունքի և զմայլանքի շողերով լուսավառված այդ դէմքերը, որոնք շտապում են դէպի Վարագի կրթական մենաստանի յոբելեանական տօնը:

Սովորական ժամանակ այցելուները և ուխտաւորները առհասարակ բաւականանում են շրջագայութեամբ Վարագի ստորին մասի կամ «Դաշտ» կոչված սարահարթի շրջանում: Աւելի հետաքրքրվողները շարունակում են իրանց քայլերը դէպի վեր, դէպի արևելեան մասը, դէպի սարը, որ վերջանում է բարձր կատարով:

— Որքան մեծ է Վարագի տարածութիւնը,—հարցնում ենք մենք:

— Նա բովանդակում է իր մէջ մի քանի գիւղատեղեր և մինչև այժմ նկատելի են նախկին գիւղերի հետքերը,—պատասխանում են ինձ:

Սակայն չը կարողացան հաղորդել ինձ ճիշդ թիւը հողի տարածութեան մասին՝ դեսեատինի կամ ակրի հաշւով:

Վանքը գտնվում է կալուածքի ստորին մասում, մեծ պարսպապատի մէջ պարփակված: Նա հեռու չէ Վան քաղաքից և սիրված մի տեղ է յաճախակի այցելութիւնների համար:

Գարնան սկզբնաւորութիւնից մինչև խոր աշուն անպակաս են այցելուները: Թէ քաղաքից և թէ գիւղերից այցելուները բարձրանում են դէպի Վարագ՝ ով ուխտ կատարելու և ով մի գեղեցիկ շրջակայութիւն անելու:

Սարում ցուրտ է նոյնիսկ ամառվայ ամենամեծ շոգերին,—բացատրում են ինձ.—այնտեղ հրաշալի հով և մաքուր օդ է. այնտեղ ամառը արածում են վանքի ոչխարների հօտերը, իսկ դաշտային մասում բուսնում են այն հացահատիկները, որոնք յատուկ են Վանի շրջակայքին, Հայկաձորին: Վարագը, լինելով աւելի բարձր քան Վանի դաշտավայրը, չունի մեծ յարմարութիւններ այգեգործութեան համար, և այստեղ մրգերը աւելի ուշ են հասնում:

Վանքում կան բաւականաչափ շինութիւններ թէ դպրոցի համար, թէ տնտեսական պէտքերի համար և թէ ուխտաւորների համար:

— Արդեօք վանքը բաւականանում է իր կալուածքի հասոյթներով,—հետաքրքրվում եմ ես:

— Ոչ,—պատասխանում են ինձ,—չէ բաւականանում: Վարագը ստանում է հասոյթներ իրան պատկանող զանազան հողերից, նաև նուիրատուութիւններ Եգիպտոսից, Պետերբուրգից, Զմիւռնիայից, վասպուրականցի պանդուխտներից:

Մինչդեռ Վան և իր շրջակայքը կարօտ են ջրի իրանց երկրագործութիւնը առաջ տանելու համար, Վարագի հողը կարողանում է տալ արմտիներ առանց ջրելու:

Ջուրը այդտեղ էլ աւելորդ չէր լինի և մեծ օգուտներ կը տար տնտեսութեանը, բայց առանց նրան էլ կարելի է կառավարվել:

Վարագում գիւղատնտեսական դպրոց հիմնելու գաղափարը այժմ դարձել է շատ ժողովրդական: Նա հանդէս է գալիս իբրև մի ընդհանուր տենչանք:

— Դեռ 50 տարի առաջ զգացված էր կատարելագործութեան պահանջը Վասպուրականի երկրագործութեան համար,—ասում են վանեցիները,—այժմ նա աւելի ևս կարևոր է: Խրիմեանը բերել տուեց երկրագործական գործիքներ, և նրանք գործի դրվեցին, իսկ յետոյ ձախորդութիւնները եկան վերջ տալու ամեն մի նորութեան: Սկսված գործը կանգ առաւ:

Գիւղատնտեսական դպրոցից օգնութիւն են սպասում թէ Վանը իր շրջակայքով, թէ ամբողջ Հայկաձորը մինչև Աղթամար և թէ աւելի հեռուները:

Իմ հարց ու փորձերը պարզում են, որ Վան-Վարագեան գիւղատնտեսութիւնը նաև իր ներկայ վիճակում ունի հետաքրքրական և ուսանելի տարրեր, որոնք արժանի են յատուկ ուշադրութեան:

Երկրագործները հաղորդում են հետաքրքրական մանրամասնութիւններ:

Բերեմ մի քանի օրինակներ նրանց գիւղատնտեսական կեանքից:

— Մենք ունենք երեք տեսակ ցորեն,

Ի սրտէ ողջունում ենք կրթիչ մեծ տօնախմբութիւնը:

Հ. Առաքելեան

ՍԱԼԱԽԱՆԱ ԳԻՒՂԸ

(Վարագի վանքի 50-ամեակի առիթով)

Թիւրքիայի ազատագրական վերջին շարժումների մէջ, ի միջի այլ հարցերի, աչքի ընկնող տեղ է գրաւում հայերից և Թիւրքահայ վանքերից յափշտակված հողային կալուածների վերադարձի խնդիրը: Այդ խնդիրը, լինելով բաւականին փափուկ և միևնոյն ժամանակ կնճռոտ հարց, դեռ շատ ժամանակ զբաղեցնելու է Թիւրքահայաստանի ինչպէս տեղական, նոյնպէս և կենտրոնի՝ Կ. Պոլսի համապատասխան վարչութիւնները:

Հողային այդ ընդհանուր յափշտակութիւններին զոհ գնացած կալուածներից մէկի մասին եմ խօսելու ես այսօր: Դա Սալախանա գիւղն է, Վարագի գլխաւոր և ամենաարդիւնաւոր կալուածքը:

Արծրունիների տիրապետութեան սահմաններում գտնվող մենաստանների մայրը համարված Վարագի վանքը թէև ունի մօտ 24 գիւղ և շատ վայրերում էլ հողային կալուածներ—օրինակ՝ կրպակ, արտեր, տուն, այգիներ և այլն—սակայն Սալախանան մի լիառատ ամբար էր վանքի համար:

Այդ մեծատարած գիւղը գտնվում է Վարագից 10 ժամ հեռաւորութեան վրա, Վերին-Գնունեաց գաւառի հիւսիս-արևելքում, հին Անձաւացաց (այժմ Մահմուդիէ) գաւառի միլան, շէմսկի աշիրէթ քիւրդերի մէջ:

Կ. Պոլսում կազմված Սովելոց Յանձնաժողովը 1880 թ. Վարագի վանքում բաց արեց երկրագործական դպրոց և ամեն կերպ աշխատեց այդ դպրոցը ապահովել: Այդ Յանձնաժողովը, լսելով Խրիմեան Հայրիկի խորհրդին, գնեց Սալախանա գիւղը ցեղապետ քիւրդ Դաբաղ աղայից՝ վճարելով աւելի քան 300 օսմ. լիրա: Գիւղը դրվեց Վարագի երկրագործական դպրոցի տրամադրութեան տակ, իսկ կալուածաթղթերը հաստատվեցին Կ. Պոլսում կազմված Սովելոց Յանձնաժողովի Վանի մասնաճիւղի անդամների անունով: Այդտեղ Սալախանա գիւղում կարելի էր զետեղել մօտաւորապէս 1000 տուն հայ: Նոյն իսկ եթէ դպրոցն էլ չօգտվէր այդ գիւղից, արդէն հարաւային գաւառներից հալածված բազմաթիւ գիւղացի ընտանիքներ եկել ու բնակվել էին, և Վարագի վանքը երկար ժամանակ ստանում էր իր բաւարար արդիւնքը՝ ցորեն և այլ արմտիք:

Եւ այդ՝ այն երջանիկ ժամանակն էր, 1877—78 թ. ռուս-թիւրքական պատերազմից յետոյ, երբ «Մշակի» բազմաշխատ խմբագիր Գր. Արծրունին յորդորում և հրաւիրում էր հայ կրեստաններին Վանի և Էրզրումի նահանգներում գնել հողեր, բնավայրի ժողովուրդը կապել հողին:

Իմ յիշողութեան մէջ տակաւին թարմ են այն տպաւորութիւնները, թէ ինչպէս հանգուցեալ Հայրիկը շատ անգամ նստած իր սպիտակ ձին՝ մի քանի ուղեկիցներով անցնում էր երկար ճանապարհ, այցելում էր Սալախանա և այնտեղ՝ այդ մեծ ագարակում ով գիտէ ինչ ծրագիրներ էր կազմում, գիւղատնտեսական օգտակար մտքեր էր մտաբերում, և այդ բոլորը՝ յօգուտ Վարագի երկրագործական դպրոցի:

Գիւղի ամբողջ յատակագիծը—քարտէզը—որքան յիշում եմ, Խորէն Խրիմեանը երկու օրինակ գծագրելով ուղարկեց մինչև Կ. Պոլիս և միւսը Պետերբուրգ:

Մեծատարած է Սալախանա գիւղը, որի սահմաններում կան և մի քանի աւերակ գիւղեր, որոնց հողերը և ընդարձակ հովիտները, արօտամարգերն ու խոտատեղիները պատկանում են Սալախանային: Սալախանայի արևելակողմը բարձրացած ժայռի վրա, հինգ արշինաչափ մի սրբատաշ քարի վրա կան սեպագիր արձանագրութիւններ, որ դարձեալ Խ. Խրիմեանը ընդօրինակելով ուղարկեց Պետերբուրգի հնագիտ. Թանգարանի վարչութեանը:

Եւ որովհետև ներկայումս ընդհանուր հայութեան ուշադրութիւնը դարձել է դէպի Վարագ և նրա 50-ամեայ կուլտուրական գործունէութեան յոբելեանական տօնը կատարելու շուրջը և մանաւանդ անհրաժեշտ է բանալ Վարագում գիւղատնտեսական դպրոց, ուստի ես նպատակայարմար համարեցի յիշել և շեշտել որ Սալախանան աւելի օգտակար ծառայութիւն կարող է մատուցանել ապագայ դպրոցին:

Ցանկալի էր, որ Վարագ, բազմաշխատ հոգաբարձութիւնը հրապարակ հանէր Սալախանայի կալուածական խնդիրը և իրագործէր Հայրիկի ի վաղուց անտի ունեցած սուրբ նպատակը, այսինքն Վարագի վանքում երկրագործական մի տիպար ուսումնարանի հաստատումը, աշխատելով ապահովել այդ օգտաւէտ հիմնարկութիւնը ի միջի այլոց և Սալախանայի եկամուտներով:

Գ. Շէրենց

ՎԱՐԱԳԻ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

Արծիւների երկիրը:

Աւանդութեան մեր նախահայրենիքը, անդրանիկը այն գաւառներից, որոնք կրեցին հայկական դրոշմը իրանց ճակատին:

Ծով Վանի, աղի ծով. քոյրն այն ծովերի, որոնք ձեռն ի ձեռն տուած պատում են աշխարհս շուրջ և ազատ ոլորտ անում, կեանք ու կենդանութիւն հաղորդելով իրար, և կեանքն ու կենդանութիւնը սփռելով իրանց ճանապարհի վրա. դու ես անջատվածը, կղզիացածը, լքվածը:

Բայց նախքան լքված լինելդ, և այն ժամանակ, որ երկրի Տիտանները գիգանտական հսկաները, մրցում էին իրար հետ՝ թէ ումը պէտք է լինէր երկրի տիրապետութիւնը, գալիս էն հանում քո ափերի վրա ահաւորագոյններից երկուսը դէմ առ դէմ մախոյեան:

Գեղեցկութիւնդ աչքառու էր, հրապոյրներդ անդիմադրելի, և դու, ծով, արժանի էիր հսկաների աչքը կալնի, խոլ ուժաւորների երկրադողորդ ճակատամարտին: Եւ այն հսկան, որ ստացաւ յաղթութիւնը և հանգիսացաւ քո դիւցազնը, նոյն նա յաւերժական յիշատակ իր յետնորդներին, որ կամաւ չը խոնարհեն իրանց գլուխը բռնաւորի լծի տակ, կանգնեց յաղթանակ քո գեղանի թումբերից մէկի վրա, «ի տեսիլ կանանց և որդւոց իւրոց», այն միւս բռնացած Տիտանի գերեզմանը, որից մինչև այսօր լսվում է նրա անունը 4000 տարիների ծոցից «Նեբրովթ սար», որ և այլազգին իր ձայնով սովորեց կոչել «Նեմրուդ դաղ»:

Դու դեռ լքված չէիր նաև, երբ Տիտան հսկաներից յետ գեղեցկութեան դիւցազնուհին, հեշտանքների թագուհին, անըսկական առասպելների ստեղծագործութիւնը, Շամիրամն այրասիրտ, հրապուրված քո հմայքներից, հրապուրալից և հմայիչ ինքն եւ, եկաւ՝ իր սրտի այրուցքը հանգչելու, իր սիրային տապը հովացնելու համար, քո հովասուն բարձունքները, որոնցից շուրջ բոլորված՝ դու մէջ տեղում կայիր, ծով, ծիծաղախիտ՝ որպէս գոհար լուսափողփող, ընդունելով պատկերիդ վրա ամենագեղեցիկ երկնքի զմայլելի կապոյտը:

Եւ դու ընդունեցիր գեղեցկութեան այդ բռնութիւնը, որովհետև նա հրապոյր ունէր, հրաշակերտ շինող էր և կեանքի փափկութիւնը քեզ բերող. և այդ ժամանակ դու տեսար ափիդ վրա հրաշալի պրուեստով կանգնած քաղաքներից ամենագեղեցիկը իր գեղանկար պալատներով, իր թարմացուցիչ և զուարթութիւնը երակների մէջ ծաւալող լոգարաններով, հովասուն զբօսարաններով, պարտէզներով, այգեստանով: Այդ ժամանակ պալատներից աքեղակնակներից ողջունվում էր վարդամատն և քրքմահանդերձ դիցուհին Արշալոյս, որի ծագման երգն հնչեցնում էին արտուտիկները աղօթաւորների ականջին:

Այո, դու սիրով ընդունեցիր նրան, որովհետև նա քո քարանձաւ ժայռերի կարծրութիւնը փափկացրեց և հարթեց որպէս մոմ, սենեակներ և բաւիղներ փորեց նրանց մէջ, ուր ապա դու տեղաւորեցիր քո Մհերներին, ամբարդակ կանգնեց՝ քո ծործորային և կոկաջաձաւ փոսակները ամփոփելու և շտեմարանելու, որպէսզի առատ արբուցումն տայ քո պարտէզներին և այգեստանին և առուակներով սփռէ զովութիւնը քո քաղաքի փողոցներում, և սնուցանէ երկկարգ ուռիներն ու բարդիները, անուշ հովը շնկշնկեցնելով նրանց ուղեղների և տերևների մէջ: Հասկ այդ երկրային դիցուհին իր կաթնորակ և թովչական պարանոցի յուռութուլունքը, ծով, քո ալիքներին աւանդ տուեց՝ մարացու աւագակային հետամտութիւնից փախչելիս, և ինքն արձանացաւ իբրև մի պաշտելի մարմարիօն քո ափիդ վրա, քո սիրածածան ալիքներիդ հանդէպ, սիրահար քեզ քո դիւցազն Արայի պատկերի տակ: Սէր՝ որով նա գեր ի վեր ազնուացաւ, հրաշակերտելու չափ քո Վան ոստանը, այդ հայկազնի անուան հետ իր անունը շաղկապելով և յաւերժացնելով այն իր մեծագործութեամբ:

Լքված չէիր դու նաև, երբ քո Արծրունիներն արծուակիր, իրանց հզօրեղ թևերի տակ հովանաւորում էին քեզ և արաբական սպառնալիքներից վիժված ցամաքահէն հրոսակներից պաշտպանում, այնքան ուժեղ էր նրանց թևերի բախումը, մագիլների պողպատը և կտցի հարուածը. և այդ ժամանակ քրիստոնէաբար պերճացար դու և փարթամացար: Կղզիներդ ու շրջանիստ աւաններդ իրանց շահաստաններով ծաղկում էին, և Արծրունիների թագը, ծով, քո պաղպաջների վրա փայլում էր ճաճանչաւէտ:

Բայց յարձակում յարձակման եւեւից նենգաւոր ու նախանձաբեկ դրացիների և հինական աւազակաբարոյ ասպատակների կողմից, որոնց հրապուրում էր և՝ գեղեցկութիւնդ և՝ արգաւանդդ, քո քաջամարտիկների ոյժը վերջ ի վերջոյ սպառեց. և մի նոր լուծ, այս անգամ ոչ փափկացնելու՝ այլ անողորմաբար՝ ճմլելու համար, դրվեց պարանոցիդ: Մի բռնութիւն, որ չէին աւեր պիտի դարձնէր և բարեզարդութիւնն անզարդութեան պիտի փոխէր, ճանրացաւ վրադ դարեր շարունակ:

Եւ այնուհետև դարեր շարունակ անջատված, կղզիացած, լքված լինելը քո անփոփոխ վիճակը եղաւ. լուծը պարանոցիդ, դառնութիւնը սրտումդ:

Բայց, ծով, գեղեցկութեան թագուհու և հրաշակերտող հանճարի, անըսկական դիցուհու, քո Արաններին սիրահար Շամիրամի յուռութուլունքը քո ալիքների մէջ են: Շարժվիր, ծով, յուզվիր, և թող յատակիդ խորքից ալիքներդ ափերին յետ տան յուռութուլունքը:

Այդ յուսով, յիսուն տարի առաջ, որդիներիցդ ներկայ ժամանակներում վեհագոյնը երազեց հիմնել բարձունքներիդ վրա մի փարոս, գիտութեան, հայրենի դպրութեան ճրագարանը, և այդ լուսաւոր նշանով իր շուրջն հրաւիրել մի ընտիր խումբ մանուկների, և պատրաստել նրանցից վերածնութեան կարապետներ: Եւ դրեց նա իր բոյնը Վարագ սարին: Երկնեց նա այնտեղ, և այն բոյնի մէջ ծնունդ տուեց արծուիկների խմբին: Եւ թռաւ իր բոյնից երկնքումդ ճախրելով Վասպուրականի Արծիւը ձագերն եւսեց: Ճախրելով ճախրեց նա քո կապոյտումը և ապա կռիչ արձակելով սլացաւ նա դէպի Մամիկոնների երկիրը՝ Տարօն և թևն ամփոփեց շնորհատուր ս. Կարապետի վրա, և այնտեղից աղմկահարեց՝ զարթի կանչն արձակելով Թռմբութեան վրա, թէ «Տարօն, տարօն քո հայրենիք»: Կամենում էր նա Մամիկոնեան Առիւծը զարթեցնել Վասպուրականի Արծիւին օգնութեան, և թևակից սլանալ դէպի վերածնութեան Արշալոյսը:

Այդպէս, Արածանիի և Տիգրիսի բազուկների մէջ գրկված գեղեցիկ թագուհիդ, ծով Շամիրամայ, քո այդ վեհագոյն զաւակը իր նորագոյն գողթնական փանդիռի ձայնով զարթեցնել էր ուզում քո հին դիւցազունների ոգիները նրանց աճիւններից և ներշնչումով հաղորդել նորերին նրանց կորովի մտքի և բազուկների զօրութիւնը՝ վերակազմելու համար հայրենական ժառանգութիւնը վերածնութեամբ:

Վարագի վրա յիսնամեակի տօնախմբութեան ժողովվածներդ, եթէ արդարև Խրիմեանի ոգին է իջել ձեր վրա և Արծիւի սրատես բիբերն ունէք դուք ժառանգած, ապա դուք չէք նմանի դռնացող ամուլ ամպերին, որոնք որոտում են միայն և կենարար ցօղ չեն տալիս. այլ Շամիրամին ունեցէք ի նկատ և շամիրամաձայն գործեցէք:

Այդ է վերածնութեան ուղին, որի քարոզը կարդաց ձեզ իր և իւրածին երամի բերանով Վասպուրականի Արծիւը Խրիմեան. և գործով իսկ կարգինագործեց իր քարոզը, եթէ դժխեմ ժամանակը և ժանտ ձեռքը քանդած չը լինէին նրա բոյնը:

Այժմ, որ ազատութիւն է հռչակված և արդարութիւն, շինեցէք աւեք և վերականգնեցէք Խրիմեանի գործը տաճարում, դպրոցում և հանդում, և այդ ժամանակ դուք բացած կը լինէք գլոյգի թագուհու, գեղեցիկ Շամիրամի յուռութուլունքի գաղտնիքը:

Ա. Մ. Եղեկեան

ՎԱՐԱԳԻ ԴՊՐՈՑԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Մեր ցիր ու ցան եղած հայ ժողովուրդն իր փառաւոր, սակայն ներկայումս կործանված անցեալով կարող է մխիթարել ու սփոփել իրան պատմական անցեալի միմիայն այն բեկորներով, որոնց վիճակվել է լինել կենդանի և միաժամանակ նահատակ վկաներ դժբաղդ հայ ժողովրդի:

Ահա այդ տեսակ՝ սփոփանք և ոգևորութիւն ներշնչող պատմական անցեալի կենդանի վկայ բեկորներից մէկն է նաև Վասպուրականը, մանաւանդ Վանը իր շրջակայքով:

Ահա մի եղակի նուիրական վայր, որի վրա հայը կարող է հպարտօրէն մատնանշել, շեշտելով որ այդ դարաւոր հայկական նախնական վայրը մինչև օրս էլ սնուցանում է իր գրկում մի ստուար թիւ հայ ժողովրդի իբրև գերակշիռ տարրի:

Այդ վայրը նուիրական է ամեն մի հայի համար և այն պատճառով, որ այդ տեղումն է հէնց ամենասկզբնական ժամանակներից երկնել մեր պատմական անցեալը: Ապա այդ վայրում են տեղի ունեցել մեր նախնեաց փառաւոր գործերից ամենախոշորագոյնները և այդ նոյն վայրն է հէնց հիմա էլ կենտրոնացնում իր վրա ոչ թէ միայն հայ ժողովրդի, այլ և օտարների ուշադրութիւնը և հետաքրքրութիւնը:

Այդ վայրը կրկնակի նուիրական է յատկապէս մեզ՝ հայերիս համար և այն պատճառով, որ այդտեղ գտնված Վարագի վանքը սկզբից մինչև օրս եղել և ծառայել է իբրև մի լուսատու ջահ հայ ժողովրդի մտաւոր և հոգեկան առաջադիմութեան համար: Վարագի դպրոցն իր գիւղատնտեսական բաժանմունքով պահպանել է հայ գիւղացուն և այժմ էլ ձգնում է բարւոքել հայ գեղջուկի տնտեսական դրութիւնը: Այսինքն հայ ժողովրդի այն զանգուածի, որ ամենից շատ է նահատակվել ու շահագործվել ի սկզբանէ անտի, սակայն անվեհերութեամբ մինչև օրս էլ նա մաճը ամուր բռնած իր կոշտ բազուկների մէջ մշակում է մայրենի հողը, պահպանում և պաշտպանում է այն ամենը, ինչ որ մեզ կարող է կապել մեր անցեալի հետ: Հայ գեղջուկն է ամենաառաջին կենդանի սիւնը հայութեան:

Եւ 50-ամեայ կուլտուրական գործունէութեան յոբելեանական վաղվայ տօնը Վարագի պէտք է ոգևորէ ամեն մի հայի, ուր էլ նա գտնվէր, պէտք է շարժէ նրա սիրտն ու հոգին, եթէ մնացել է նրա մէջ գոնէ մի կայծ հայութեան, պէտք է պարծանքով յիշատակէ, որ կրակի և արեան բոցերի ու հոսանքների մէջ հայ ժողովուրդը կէս դար շարունակ պահպանել է մի պատկառելի կուլտուրական հաստատութիւն այնպիսի մի վայրում, ուրտեղ նա եղել է իրաւազուրկ, անարգված և ստրկական վիճակում, հալածված՝ թէ կառավարութիւնից և թէ շրջապատող արիւնռուշտ, աւազակաբարոյ և ֆանատիկոս մահմեդական ժողովուրդներից:

Եւ այսօր մենք ակնածութեամբ խոնարհվում ենք մի այդպիսի պատկառելի հաստատութեան առաջ և 50-ամեայ նուիրական յոբելեանի համար ի սրտէ մաղթում ենք, որ ներկայ նոր՝ վերածնված կեանքի նպաստաւէտ պայմաններում Վարագը վառ ու ցան անէր ողջ հայութեան անդաստանը և մնացնէր մայրենի երկրի գրկում իր բոլոր տարագիր և վտարանդի թշուառ զաւակներին:

Ա. Նազարեթեան

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱՐԱԳԻ ՎԱՆՔԻ 50-ԱՄԵԱՅ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԵԱՆ ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՏՕՆԻ ԱՌԻԹՈՎ

I

«Մշակի» խմբագրութեան շնորհաւորականը Վարագի վանքի յոբելեանական յանձնախմբին.

«Մշակ» լրագրի խմբագրութիւնը, որ իր ամբողջ քառասնամեայ գոյութեան ընթացքում իր սրտին մօտ է համարել ժողովրդի կրթական-կուլտուրական առաջադիմութիւնը, ամենաջերմ ողջոյններով և սրտագին զգացմունքներով գալիս է այսօր շնորհաւորելու Վարագի վանքի կրթական գործի 50-ամեայ յոբելեանը և մաղթելու, որ այսուհետև երկրորդ յիսնամեակի առաջին օրերից սկսվի նոր բեղմնաւոր գործունէութեան ընդարձակ ասպարէզ, առանց այն խոչընդոտների, որոնք կասեցրին 50 տարի առաջ սկսված շինարար և փրկարար ժողովրդական գործունէութիւնը:

II

Հայ Գիւղատ. եւ Տն. Ընկ. շնորհաւորականը Վարագի վանքի յոբելեանական յանձնաժողովին.

Ողջունելով Վարագի վանքի կրթական և կուլտուրական գործունէութեան 50-ամեայ յոբելեանը, Թիֆլիսի Հայ Գիւղատ. և Տնայնագ. Ընկերութիւնը իր պարտքն է համարում յայտնել, որ ինքը առանձին հետաքրքրութեամբ և սիրով հետևել է իւրաքանչիւր քայլի, որ եղել է մեր երկրի գիւղատնտեսական և կուլտուրական առաջադիմութեան կեանքում, ու առանձին հաճութեամբ գնահատել է այն ձգտումները, որ թէ առաջներում և թէ մանաւանդ վերջերումս ցոյց էր տալիս Վարագի վանքը:

Եւ ահա, այդ ունենալով աչքի առաջ, Ընկերութիւնս իր ընդհանուր ժողովներում շեշտել է այդ իր անդամների առաջ, ցուցադրել է գութաններ, սերմնացան մեքենաներ և կաթնատնտեսութեան վերաբերեալ այլ գործիքներ վանքերի այն ունկնդիրներին, որոնք կապ են ունեցել Վարագի հետ, սիրով տուել է նրանց կարևոր ցուցմունքներ, խորհուրդներ եւայլն: Եւ այսօր, յոբելեանի հանդիսաւոր օրին, Ընկերութիւնս գալիս է հաւաստիացնել ձեզ, որ ինքը այսուհետև էլ պատրաստ է ցոյց տալ վանքին ամեն տեսակ աջակցութիւն, որ կը վերաբերի նրա ապագայ գիւղատնտեսական և կուլտուրական ձեռնարկութիւններին:

Նախագահ ընկերութեան՝ Ալ. Քալանթար

Քարտուղար՝ Ա. Աթանասեան

ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ «Մշակի» խմբագրութեան կողմից Վարագի տօնին մասնակցելու և ուղերձ մատուցանելու լիազօրված է Ռ. Յախանեան, իսկ Թիֆլիսի Հայ Գիւղատնտեսական և Տնայնագործական Ընկերութեան կողմից՝ Ե. Լալայեան:

◆ Վանից մեր ստացած մի մասնաւոր նամակից տեղեկանում ենք, որ Վարագի վանքի հոգաբարձութիւնը մեծ պատրաստութիւններ է տեսել յոբելեանի տօնակատարութեան առիթով: Սպասվում է մեծ բազմութիւն: Հանդէսին մասնակցելու հրաւիրված են մօտ 300 պատգամաւորներ հայ և թիւրք տարրերից: Յոբելեանականը տօնը կը կատարվի վաղը, կիրակի, ամսիս 20-ին: Ժամը 3-ին (ըստ թիւրքականի) պատգամաւորներին կը տրվի ճաշ, իսկ 6-ին կը սկսի հանդէսը:

◆ Մեզ հաղորդում են, որ վանեցի պանդուխտների մի քանի խմբեր հանգանակել են իրանց մէջ նուիրատուութիւններ՝ ուղարկելու Վարագի յոբելեանական յանձնաժողովին:

որոնք կոչվում են՝ աւետիք, հաճար և սեաքիս,—հաղորդում են երկրագործները:

— Ի՞նչ զանազանութիւն կայ նրանց մէջ:

— Աւետիքը սննդարար է,—բացատրում են նրանք.—նա փոքր ինչ կարմրաւուն է, բայց ծանր և յարմար՝ տան գործածութեան համար: Հաճարը սպիտակ է, բայց թոյլ: Սեաքիսը շատ սպիտակ է, թանգ գին ունի, հացի համար այնքան յարմար չէ, լաւաշ չէ տալիս, գնահատվում է ձաւար պատրաստելու, ապուրի համար: Սեաքիսը Ալջևազի շրջանում աւելի խոշոր հատեր ունի և գովված է:

Երկրագործները յոյս ունեն, որ գիւղատնտեսական դպրոց և ագարակ հաստատելուց յետոյ կարելի կը լինի աւելի ևս բարւոքել սերմացու ցորենի որակը և պատրաստել հողը սերմանելու համար աւելի բաւարար կերպով:

— Մենք ցանում ենք «տարեկան» կոչված մի հացահատիկ,—շարունակում են նրանք,—որ երկու տարում է հասնում, նրան մի տարի ցանում են, իսկ հետևեալ տարին հնձում: Նա տալիս է շատ բարձր ծղօտ՝ մարդու հասակի չափ և աւելի բարձր: Նրա հացը սև է: Ինչ վերաբերում է գարուն, նա երկու տեսակի է՝ «գեարլա» չորս շարք հատիկներով և հասարակ տեսակը՝ երկու շարքով:

Երկրագործները հաղորդում են «գանջրակ» անունով մի բուսաբոյսի մասին, որից իւղ ստանալու համար խաշում են հատիկները, ծեծում են և ապա իւղ հանում. գանջրակի իւղը համարվում է աւելի սուր, քան կտաւատի ձէթը:

— Իսկ ինչ եղան այն եւրոպական գործիքները, որոնք յիսուն տարի առաջ բերված էին Վարագ,—հետաքրքրվում եմ ես:

— Նրանք մի քանի ժամանակ գործածութեան մէջ էին, բայց մնացին անխնամ, չը կարկատվեցին, չը նորոգվեցին և մեծ մասամբ փչացան:

Սակայն նոր գործիքների պահանջը օրէցօր աւելի ու աւելի զգացվում է Վանի շրջակայքում և երկրագործների մի մասը արդէն ձեռք է բերել գութաններ և ուրիշ գործիքներ:

Այս վերջին երկու տարիներում վասպուրականցիները տարան հայրենիք գութաններ, զտիչներ, սերզատներ և մաղիչ են ընդարձակել այդ գործը:

Վասպուրականի ազգաբնակութիւնը համարում է իր գութանը աւելի լաւ, քան Անդրկովկասինը. նա պահանջում է չորս լուծ եզ կամ գոմէշ և շարժվում է աւելի թեթև, քան Անդրկովկասինը:

Վարագի վերին մասում—սարում—վերջանում է հողագործութիւնը և սկսվում է հովուական կեանք:

— Գեղեցիկ է Վարագի սարը,—հրճուանքով պատմում է վասպուրականցին.—կանաչ արօտներ, լեռնային ծաղիկներ, թեթև օդ, զովարար զեփիւռ, ընդարձակ հորիզոններ:

Վարագի սարում արածում են վանքի կենդանիները:

— Մեր Վասպուրականի ոչխարը խոշոր է, մեծ դմակ ունի, կակուղ բուրդ, տալիս է բաւական կաթ: Պատրաստում ենք կաթից տեղական պանիր, որի մէջ դնում ենք եղրջա, սխտորուկ, խաղեղ և ուրիշ բոյսեր: Մենք շատ սիրում ենք մեր պանիրը:

— Արդեօք շրջակայ գիւղացիները շատ ապրանք են պահում,—հարցնում եմ ես:

— Միջին տունը կը պահէ 8—10 գլուխ տաւար՝ 2 կթան կով, 4 եզ, 2 գոմէշ: Կան աւելի շատ և աւելի քիչ պահողներ:

— Իսկ պահում են արդեօք ազնիւ տեսակի այծեր:

— Կան պահողներ: Այծը երկու տեսակի է՝ հասարակ մազով, որի գինը կարժենայ 15 կոպէկ, և «չուր» կոչվածը նուրբ և կակուղ բրդով, որի գինը կարժենայ 60—70 կոպէկ:

— Որքան ժամանակ էք կերակրում կենդանիներին տանը:

— Մօտ վեց ամիս, երբեմն և աւելի:

Մենք փոքր ինչ աւելի կանգ առանք Վարագի և նրա շրջակայ տեղերի գիւղատնտեսութեան վրա, որովհետև ներկայումս մշակվում է ծրագիր՝ հիմնելու Վարագում գիւղատնտեսական մի դպրոց:

Մենք ցաւում ենք, որ տեղի պակասութիւնը թոյլ չէ տալիս հաղորդել հետաքրքրական նիւթեր Շամիրամի ջրի աւազանում գտնված գիւղերի և նրանց տնտեսութեան, Վանի, Արտամէտի և ուրիշ տեղերի այգեգործութեան, Ալջևազի հողագործութեան և տեղական շուկայի առանձնայատկութիւնների մասին:

Չը նայելով այն հանգամանքին, որ Վարագը՝ համեմատած Վանի դաշտավայրին կամ Հայկաձորին՝ աւելի բարձր դիրք ունի, այնուամենայնիւ նրա դպրոցը կարող կը լինի օգտաւէտ լինել ընդարձակ շրջանի գիւղատնտեսութեան համար, որովհետև Վարագը իր ստորին մասերում բուսցնում է դաշտավայրի արմտիներ, իսկ վերին մասերում տալիս է յարմարութիւններ կենդանապահութեան համար:

Բայց եթէ անհրաժեշտութիւն զգացվի ուրիշ ագարակներ և անդաստաններ ունենալու Հայկաձորի շրջանում, դա ամենևին դժուար չէ, որովհետև կան և ուրիշ վանքեր ազատ հողերով: Այդպէս են ս. Խաչի վանքը, Կարմրաւոր վանքը, ս. Գրիգորի վանքը, Կոունկ վանքը, իսկ աւելի հեռուներում Աղջակ Աստուածածնի վանքը և այլն: Այդ վանքերից մի քանիսը ունեն բաւական տարածութիւն հողեր և նոյնիսկ յարմար շինութիւններ բնակութեան համար:

Վարագը ամենից աւելի ապահովվածն է, աւելի բարեկարգը, աւելին մերձաւորը կենտրոնին, մեծ շինութիւններով, որոնց կարելի է յարմարեցնել աճող պահանջների համար:

Երբ նա կազմակերպի իր մէջ դպրոց, փորձադաշտ և ցուցադաշտ, այնուհետև դժուար չէ միւս վանքական և հասարակական հողերն էլ ծառայեցնել նոյն կուլտուրական և կրթական նպատակներին, մտցնելով նրանց մի ընդհանուր ղեկավարական և հրահանգչական համակարգութեան մէջ:

Վարագը, այսօրվայ յոբելեարը, 50 տարի առաջ գեղեցիկ սկզբնաւորութեան ծննդավայր դարձած այդ կրթական անդաստանը, ունի կատարելիք դեր:

Եւ թող յոբելեանի ոգեորիչ գաղափարը խմբի մարդկանց իրագործելու բեղմնաւոր ծրագիրը, որ դրված է հասարակութեան առաջ:

Ա. Քալանթար

◆ Մեզ հաղորդում են, որ վանեցի մի հայ գնել է Թիֆլիսում մի սերվատ մեքենայ և տարել է Վան ընծայաբերելու Վարագի վանքին յոբելեանի օրը։

◆ Լսում ենք, որ Իգդիրի վրայով այս օրերս դէպի Վան են ուղևորվել մի քանի մեծ կարաւաններ Վարագի յոբելեանական տօնին ներկայ լինելու համար։

◆ Մեզ տեղեկացնում են, որ Վարագի վարչութիւնը դիտաւորութիւն ունի առաջիկայ տարվանից խելացի հիմունքների վրա դնել ամբողջ տնտեսութիւնը և ունենալ մի մասնագէտ, որ ղեկավարէր վանքական կալուածքի բարեկարգութեան գործը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 17 յունիսի

Միջազգային խնտենդանտական ցուցահանդէսը այս տարվայ աշնանից յետաձգվում է 1911 թ. մարտին։

Պետական Դումայի Նախագահը Նրատաշրջանի փակումից յետոյ հրաժարվեց նախագահի կոչումից՝ կոմս Ուվաբովի հետ ունեցած գործի առիթով մի ամիս բանտ նստելու համար։ (Հ. Գ.)

Օպօչկա, 17 յունիսի

Առ. ժամը 11-ի մօտերը, մի ժամում անցնելով 40 վերստ, եկան աւտօմօբիլներով արշաւողները և ընդունվեցին չափազանց շքեղ կերպով։ Մեքենաների փչանալու պատճառով հրաժարվել են մասնակցել պրինց Միւրատ, Դէբինգէր և Կիստէր։ (Հ. Գ.)

Վիտէբսկ, 17 յունիսի

Եկան երեկ. ժամը 7-ին առաջին աւտօմօբիլները, որոնք մի ժամում անցել են 50 վերստ։ (Հ. Գ.)

Մոսկվա, 17 յունիսի

Քաղաքագլուխ Գուչկովը յունիսի 19-ին մեկնում է Սօֆիայի համասլաւօնական համագումարը։ (Հ. Գ.)

Վիեննա, 17 յունիսի

Պատգամաւորների պալատի բիւջետային մասնաժողովի մէջ սուր կերպարանք ընդունեց սլօվինցիների օբստրուկցիան։ Աշխատանքի կողմնակից մեծամասնութիւնը աշխատում է կրւել օպպօզիցիայի հետ, որպէսզի հարկադրէ փակել պալատը։ Օբստրուկցիօնիստները 1300 առաջարկութիւններ ներկայացրին անուանական ձայնատուութեան համար։ (Հ. Գ.)

Մադրիդ, 17 յունիսի

Թագաւորը ստորագրեց մի հրովարտակ, որ լիազօրութիւն է տալիս արդարադատութեան մինիստրին պարլամենտին ներկայացնել մի օրինագիծ, որի ույժով մինիստրները այսուհետև չեն երդվելու. Թագաւորին միայն տալու են ուղղակի խոստում՝ թէ կը պահպանեն սահմանադրութիւնը։ (Հ. Գ.)

Պարիզ, 17 յունիսի

Պատգամաւորների պալատ։ Պատգամաւոր Միլվուան դիմում է մինիստրին հարցնելով ստորջրեայ «Պլիւվիօզ» նաւի խորտակման մասին, յիշում է աշխարհի բոլոր կողմերից ստացված ցաւակցութիւնների մասին։ Միլվուան խնդրում է մինիստրից յայտնել, որ խորտակումը արգասիք էր անմիտ մի դէպքի և ոչ թէ նաւի պակասաւոր կազմուածքի։

Ծովային մինիստրը պատասխանում է. «Եթէ «Պլիւվիօզը» այնպէս ջարդված չը լինէր, կալէում կարելի կը լինէր բոլոր անհրաժեշտ յարմարութիւններով բարձրացնել նրան և միջոցներ ձեռք առնել կատաստրոֆան խափանելու համար, սակայն ամեն պատահականութիւններ չէ կարելի նախատեսել»։

Միջադէպը սպառված է։ (Հ. Գ.)

Պարիզ, 17 յունիսի

Աշխատանքի բօրսայում կայացաւ միտինգ, որ կազմել էր երկաթուղային ծառայողների սինդիկատը։ 10,000 մարդուց բաղկացած միտինգը որոշեց բաւարարութիւն չը ստանալու դէպքում կազմակերպել ընդհանուր գործադուլ։ Այնուհետև ցուցարարները փորձ արին ցոյց սարքել կայարանի առաջ, բայց ոստիկանութիւնը ցրեց նրանց։ (Հ. Գ.)

Բուխարեստ, 17 յունիսի

Յոյն-ռումինական միջադէպը, որ ծագեց «Կայսր Տրայան» նաւի վրա յարձակվելու պատճառով, բարեյաջող կերպով վերացվեց շնորհիւ Ռուսաստանի և Իտալիայի միջամտութեան։ (Հ. Գ.)

Հռոմ, 17 յունիսի

Պատգամաւորների պալատում Հռոմի պատգամաւոր Սաձան ճառելու ժամանակ յանկարծ ընկաւ և մեռաւ։ (Հ. Գ.)

Հէլսինգֆորս, 17 յունիսի

Վազասի նահանգապետ կասաէն Դէպօնտը հրաժարական տուեց։ (Հ. Գ.)

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Կ. Պօլիս, 17 յունիսի

Եկաւ բօլգարական էկզարխը։

Արտասահման մեկնեցին ֆինանսների և արդարադատութեան մինիստրները։

Տեղումս գտնվող էկս-կայսրուհի Եւգենիան ընդունվեց սուլթանից։ (Հ.Գ.)

Մարսէյլ, 17 յունիսի

Օսմանեան միսսիան մեկնեց Պօլիս։ (Հ. Գ.)

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պօլիս, 11 յունիս

Թէրզեան պատրիարքը անցած է արդէն իր պաշտօնի գլուխ։ Համակրելի հոգևորական մըն է, 45 տարեկանէ ոչ աւելի; առոյգ, Թարմ։ Որքան հնար է դատել իր արտաքինէն, պարզ ու պարզսիր կերևի. չի կարծուիր, որ պատրիարքական շէնքը կարենայ փոխել իր ներքին աշխարհը։

Ադանայի մէջ իր ունեցած պաշտօնավարութիւնը, համերաշխ գործակցութիւնը աղէտքի օրերուն ու անկէ յետոյ ալ, մինչև իր մեկնած րոպէն, իր շուրջը գոյացուցած են համազգային համակրանք մը։ Կարելի է ըսել թէ հայ-կաթոլիկ պատրիարքութիւնը, իր հաստատութեան օրուընէ ի վեր, ունեցած չէ աթոռին վրայ պատրիարք մը, որ անխտրաբար սիրուած ըլլար ազգին բոլոր հատուածներէն ու ամեն դասերէ։

Բարեկամներէս մէկը հաւաստի աղբիւրէ առնելով ըսած է, թէ Թէրզեան սրբազան, կիլիկեան աղէտքին առեն, գրած է Հռոմ, թէ պէտք է օգնութեան հասնիլ, առատ հունձք կայ։ Իմ կարծիքով՝ գուցէ ստոյգ եղած ըլլայ ատ. որովհետև Թէրզեան համոզուած կաթոլիկ հոգևորական մըն է. կրնայ այդպէս մտածած ըլլալ, ու անշուշտ պէտք է մտածէր, քանի որ իր համոզումովը ամենէն լաւն է իր ըմբռնած փրկական ճամբուն առաջնորդել հոգիները։ Բայց այդ մտածումը կամ թէ իրեն վերագրուած այդ կարծիքը բնաւ արգելք մը չեղաւ, որ Համիդի օրովը հալածուի իր ազգային ըմբռնումներուն համար, արգելք մը չեղաւ, որ համերաշխօրէն գործակցի աղէտքի օրերուն։

Ու այսօր ալ, իր պատրիարքական աթոռին վրայ, երբէք դադրած չէ խորհիլ Կիլիկիոյ վրայ. իր խօսակցութիւնները, մեծ մասամբ, կը դառնան դէպի այրիները, որբերու, մոխիրներու երկիրը. կարելի է ըսել, թէ ամբողջովին ընկղմուած է աղէտքներուն մէջ։

Ցանկալի է, որ երկու պատրիարքարանները, բողոքական հայերու ազգապետարանն ալ՝ անհրաժեշտ եղած մերձեցումներով՝ տեղծեն համագործակցութիւն և ազգը, առանց նկատի առնելու կրօնական բաժանումները, որ ցարդ ազգային բաժանումի համազօր եղաւ, նոր ըմբռնումներու և նոր պարտականութեանց վրայ կանգնի։ Բողոքական հայերու կողմէ ցարդ տեսնուած են մերձեցումներ. և օրէ օր յարաբերութեանց մշակումներ կարծեցնել կուտան, որ իրենց ժողովարանը երբէք ազգային բաժանման միջոց մը չպիտի կանգնի։ Կը մնայ Սակըզ-Աղաջի պատրիարքարանը։ Թէրզեան պատրիարքէն կը յուսացուի, որ այդ պաշտօնատունն ալ կանգնի ազգային արժանաւոր դիրքի մը վրայ. կրօնքի աչքերով դէպի Հռոմ դարձած առեն՝ սրտով ալ դառնայ դէպի մայր-ազգութիւնը։ Դուրեան պատրիարքը նոյնպէս իր առանձին պարտականութիւնը պէտք է ունենայ այդ մասին։

Հողային հարցը, տեղ-տեղ, անօրինակ երևոյթներ ստացած է։ Զարսանջակի Թիւրք բէյերը, իրենց ձեռքը ունենալով քանի մը կալուածագիրեր, ոչ միայն սեփականատէր հրատարակած են ինքզինքնին բոլոր հողերուն, այլ և պարտէզներուն, այգիներուն, տուներուն և նոյն իսկ եկեղեցիներուն ալ։ Իրենց գլխաւոր փաստը սա է, որ հայերը բնաւ կալուածագիր չունին։ Ատ ճիշդ է, հայերը կալուածագիր չունին, բայց դարերով նոյն հողերուն, նոյն տեղերու տէրը եղած են, իրենք տուած են տուրքերը. մինչդեռ բէյերը քառասուն-յիսուն տարուան մարդիկ են։ Ու կառարկեն թէ կալուածագիրով ստացուած քանի մը հողաբաժինները բէյերուն ըլլան. ի՞նչ իրաւունքով քանի մը Թուղթի կտորները զանոնք տէր պիտի կանգնեն մնացած հողերուն և կալուածներուն ալ։

Հաւանական է, որ հարցը լուծում մը ստանայ, բայց հարցը իր սկսած օրէն դըժբաղդութեան երևոյթ մը ստացած է. արտերը մնացած են առանց ցանքի, պարտէզները, այգիները, որ նոյնպէս ապրուստի միջոցներ են, Թողուած են երեսի վրայ։ Ի՞նչ պիտի ընէ 30,000 չարսանջակցին, երբ քանի մը ամիսէն ձիւն-ձմեռ վրայ կը հասնի։ Իրենց հետ սովամահ պիտի ըլլան իրենց ունեցած արջառներ, ոչխարներ, որոնք նոյնպէս, շինական կեանքի մէջ, ապրուստի տարբեր միջոցներ են։

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Զաքաթալա, 14 յունիսի

Մեզանում ունևոր դասակարգը վաղուց երես է դարձրել մեր կրթական հիմնարկութիւններից ու եկեղեցուց. Նրան այլևս չէ հետաքրքրում դպրոցական ապահովութեան հրատապ հարցը, որը մինչ մտահոգութիւն է պատճառում չունևոր, աղքատ դասակարգին, որովհետև բաղդաւոր դասակարգի որդիքը ուսանում են պետական միջնակարգ կամ բարձրագոյն դպրոցներում։ Եւ արդարև, մեր բաղդաւորները ինչու իրանց բուբլիները նուիրեն այն դպրոցին, ուր իրանց որդիքը չը պիտի ուսանեն։ Մնում է, ինչպէս ասացի, չունևոր դասակարգը, որի վրա է ծանրանում այդ ծանրատար և միանգամայն զգալի լուծը, պարտականութիւնը, և նա տանում է մեծ սիրով, հաճութեամբ, համբերատարութեամբ։

Ուսումնական տարին վերջացաւ մեզանում, և ուսուցչական ամբողջ կազմը արձակվեց պաշտօնից հոգաբարձութեան կողմից։

Կը հրաւիրվեն իր ժամանակին անշուշտ նոր ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ։

Յաճախ տեղացող անձրևներն ու կարկուտը խպառ ոչնչացրին շատ գիւղերում ցանքսերն ու միրգը։

Աստ. Բէկ-Յովսէփեան

Գանձակ, 15 յունիսի

Այս տարի տեղիս արական գիմնազիայի դասընթացքն աւարտեցին և ստացան հասունութեան վկայագիրներ 25 հոգի, որոնցից հայեր՝ 12 հոգի, ռուսներ՝ 6 հ., հրէաներ՝ 2 հ., մի-մի հոգի էլ յոյն, լեհ, օսետին և Թուրք։ Հայերը սրանք են. 1) Աթայեան Արտէմ, 2) Բաբաքևեան Գրիգոր, 3) Եղիեան Սարգիս, 4) Մալխասեան Արմենակ, 5) Մալիեան Գեղասիմ (սրանք բոլորը գանձակեցիներ են), 6) Իսրայէլեան Նիկօլայ, 7) Տէր-Աստուածատրեան Աբրահամ, 8) Փիրումեան Աստուածատուր (սրանք էլ շուշեցիներ են), 9) Ասլիբէգեան Եղիշէ՝ նուխեցի, Յակոբեան Նիկօլայ՝ հադրուԹեցի, 11) Մելիք-Վարդազարեան Մամիկոն՝ վարդաշէնցի և 12) Մելիք-Ստեփանեան Յովհաննէս՝ ղազախեցի։ Աւարտողներից 3 հոգի, այն է՝ Իսրայէլեան Նիկօլայ, Փիրումեան Աստուածատուր և ռուս Սօլովիէվ Ֆեօդոր՝ արժանացել են արծաթէ մեդալների։

Գանձակեցի

Գանձակ, 17 յունիսի

Ս. Յովհաննէս եկեղեցու ծխական դպրոցի հոգաբարձուները մի քանի շաբաթ առաջ հրաժարական տուին։ Երէցփոխը, իր հետ ունենալով հրաժարվածներից մէկին, արձակում է ամբողջ կազմը։ Արդեօք մի երէցփոխ իրաւունք ունի՞ որոշել մի կրթական հիմնարկութեան բաղդը, որտեղ ուսում են ստանում 3—400 երեխաներ։

Յունիսի 20-ին նշանակված է նոյն դպրոցի հրաժարված հոգաբարձուների տեղը նորերի վերջնական ընտրութիւնը։ Ցանկալի էր, որ այս ընտրութեանը մասնակցէր բանիմաց տարրը և աշխատէր ունենալ այնպիսի հոգաբարձուներ, որոնք, ըմբռնելով դպրոցի նշանակութիւնը, ազատէին կրթական հիմնարկութիւնը քաօսական դրութիւնից, որի մէջ խարխափում է նա։

Մօտ օրերս Կորինապատի եկեղեցական-ծխական դպրոցի հոգաբարձութիւնը դիմել էր տեղիս կրուժօկի աւագներին, խնդրելով նրանցից կրուժօկի պարտէզը գիշեր՝ դրսանք տալու նոյն դպրոցի օգտին։ Աւագները բացէ ի բաց մերժել են, առարկելով, որ պարտէզը փչանում է։

Մ. Աֆանասեանի միջոցներով՝ ս. Լուսաւորիչ եկ.-ծխ. դպրոցի նոր կառուցված շէնքի կապալառուներ՝ Սարգիս Յակոբեանը և Սարգիս Թորոսեանը, շինարարական յանձնաժողովի հետ պայմանաւորվելու միջոցին, որոշ պայմաններ նկատի չառնելով, վնաս են կրել 3700 րուբլի։ Բարերար Աֆանասեանն այս գումարից հասցրել է կապալառուներին 1200 րուբլի, իսկ մնացածը Թողել է նրանց ուսերին ծանրացած։

Սարգօ

ՆԱՒԹԱՅԻՆ ԱՇԽԱՐՀԻ ՏԽՈՒՐ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐԻՑ ՄԷԿԸ

Բալախանի, 12 յունիսի

Արդիւնաբերական շրջաններում ստորին պաշտօնեաների և բանւոր-արհեստաւորների մէջ տեղի ունի մի սոսկալի տխուր երևոյթ, որը միանգամայն Թշուառացնում է առանց այն էլ խեղճից ու մաքից Թշուառացած հայ բանւորութեան։

Այդ երևոյթը Թղթախաղն է։

Ես պիտի գրեմ այն, ինչ որ աչքովս տեսնում և ականջովս լսում եմ, և Թող ընթերցողին չափազանցութիւն չը Թւայ, մանաւանդ որ խօսքս վերաբերում է ոչ թէ ամենամօտիկ անցեալում տեղի ունեցածին, այլ հէնց ամսիս 1-ից մինչև այսօրվայ եղելութեան։

Բանւորը ամբողջ ամսվայ չարքաշ աշխատանք ռոճիկը՝ 20—25 րուբլին ստանում է. նա անմիջապէս վճարում է գլխի վրա պատրաստ կանգնած խանութպանին 5—6 ր., այսինքն մի ամբողջ ամսվայ կերած հացի և պանիրի գինը, իսկ մնացեալը ձեռին մտնում է կազարմա։ Կազարմայում սովորաբար ապրում են 10—20 հոգի, որոնք նոյնպէս ռոճիկներ են ստացել և գրպաններում դրամ ունենն։ Եւ ահա տեսնում էք կեղտոտ, մրաԹաԹախ անկողնու տակից հանեցին մի քանի «կալօդ» նոյնպէս մրաթաթախ կարտ, նստոտեցին մահճակալներից մէկի շուրջը, սեղանը քաշեցին առաջ և սկսեցին «բակարա» կոչված հրէշային խաղը։ Նախ սկսում են 10 կոպէկից, ապա՝ 20 կ., և երբ մէկը տանելուց է ոգևորվում, իսկ միւսը տանուլ տուածը յետ բերելու վրէժով լցվում, սկսում են «очокъ рубль» կանչել...

Եւ ահա 2—3 ժամից յետոյ մէկը 50—100 ր. գրպանը դրած վեր է կենում տեղից, իսկ միւսը երեսի վրա քնում։

Երեսուն օր կրակի, ծուխի, մուրի և կեղտի մէջ չարչարվել, կեանքը վտանգի ենթարկել, 20 ր. ռոճիկ ստանալ, որպէսզի գիւղ ուղարկի, ուր աչքները չորս արած սպասում են ծերունի հայրը, պառաւ մայրը, երիտասարդ կինը և ծիծեռնակի նման ուտելու պահանջ ունեցող երեխաները, և այդ բոլորի բերանի պատառը մի-երկու ժամվայ մէջ ոչնչացնել—դա միանգամայն մարդասպանութիւն է...

Եթէ մի բանւորի մի կտոր սապոնը փիրման պակասեցնում է, որի գինը 13 կոպէկ է, եթէ 25 կ. բաղնիսի փողը 5 օր ուշանում է կամ անզգոյշ աշխատելու պատճառով 1—2 ր. տուգանքի է ենթարկվում յօգուտ պարապ բանւորների, այդ դէպքում բողոքում, գործադուլով են սպառնում. բայց ամբողջ ամսվայ աշխատանքը ոտնատակ տալ՝ այդ ոչինչ...

Արդեօք ո՞վ պիտի մտածէ այդ խեղճերի համար...

Նաւթաշխարհում կան մի շարք մարդիկ, որոնք շատ ճշդութեամբ պահում են այն փիրմաների անունները և ռոճիկ բաժանելու օրը, ուր Թղթախաղով վարակված են բանւորները։ Եւ ահա այդ օրը նրանք որսի շան նման պտոյտ-պտոյտ են գալիս նաւթահանքի շուրջը, մի շէշ օղիով հիւրասիրելով «ծանօԹ» բանւորին, տաքացնում են նրա գլուխը և սկսում են «կալօդը» հրապարակ բերել։

Մեր աչքի առջև մի քանի օր առաջ մի հայ փիրմայում մի քանի ծառայողներ, բանւորներ մնացին առանց գրօշի, խղճալի դրութեան մէջ, իսկ մի քանիսն էլ հարիւրներով գրպանները լցրած հեռացան։

Այդ միայն մի հայ փիրմայում չէ, այլ ամեն փիրմաներում։

Ռուս բանւորը շռայլութեան կողմից աւելի խղճով է, քան հայը։ Ռուս բանւորը երբ ռոճիկ է ստանում, ծախսում է 50—80 կ., արբում և կամ տուն է գնում, կամ գնենտանը մնում. իսկ նրա կինը իսկոյն գտնելով նրան՝ տանում է տուն և գրպանը դատարկում, երեխաների կերը ապահովում։ Ես դրանով չեմ ուզում շատագովել ռուս բանւորի յատկութիւնը. ոչ. այլ ուզում եմ ասել, որ նրա բարքի այդ վատ կողմը փոքրագոյն չարիք է, քան Թղթախաղը, որ բոլորովին մտամոլոր է անում բանւորին։

Մենք կարծում ենք, որ կառավարիչներն ու դրանց օգնականները և բանիմաց ու ազդեցիկ բանւորները բարոյական պարտք ունենն կարգի հրաւիրելու բանւորութեան։

Ս. Գարագաշ

ԽՈԼԵՐԱ

17 յունիսի

Պետերբուրգ.—Խօլերայով դարձեալ հիւանդացան 2 մարդ։

Տուլա.—Նահանգապետի նախագահութեամբ կայացաւ զեմստվային և քաղաքային վարչութիւնների ներկայացուցիչների և բոլոր հիմնարկութիւնների բժիշկների խորհրդակցութիւնը խօլերայի դէմ միջոցներ ձեռք առնելու համար։

Խերսօն.—Շաբաթվայ ընթացքում հիւանդացան 39, առողջացան 28, մեռան 12։ Նահանգում հիւանդացան 249, առողջացան 80, մեռան 98։ Ընդամենը սկզբից հիւանդացել են 512, առողջացել են 164, մեռել են 171։

Զեմլեանսկ.—Յունիսի 2—12 հիւանդացան 12, մեռան 4։

Աստրախան.—Մեռաւ Դոնի շրջանից եկած մի մարդ։

Անանիէվ.—Սկզբից հիւանդացել են 7, մեռել են 4։

Վօզնէսէնսկայա.—Շաբաթվայ մէջ հիւանդացան 12, մեռան 7։

Նովօչերկասկ.—Երէկ հիւանդացաւ 1, մեռաւ 1։ Շրջանում հիւանդացան 38, մեռան 23։ Տագանրօգում հիւ. 8, Րօստօվում և Նախիջևանում հիւ. 62, մեռան 24։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ «Մշակի» հետևեալ համարը Լուսաւորչի տօնի պատճառով լոյս կը տեսնի եբեքշաբԹի, յունիսի 22-ին։

◆ Յիշեցնում ենք Մողնու ծխականներին, որ վաղը, կիրակի, յունիսի 20-ին, նշանակված է ծխական ընդհանուր ժողով, ընտրելու համար 2 պատգամաւոր և եկեղեցու նոր երէցփոխ։ Այդ ժողովը նշանակված է փոխարէն մայիսի 30-ին կայացած ժողովի, որ համարված է ապօրէն և որի որոշումները բեկանված են կատարված անկանոնութիւնների և ապօրէնութիւնների պատճառով։

◆ Ինչպէս յայտնի է, Կովկասը առաջինն է իր բնական հարստութիւններով։ Բայց գիտակցելով այդ, եւրօպացիները անհագին գումարներով ընկերակցութիւններ են կազմում այդ բնական հարստութիւնները շահագործելու համար։ Ներկայումս Կովկասի զանազան տեղերում ուսումնասիրութիւններ են կատարվում երկրաբանական և կենդանաբանական տեսակէտից։ Նորերս էլ մի խումբ տեղեակ անձեր ձեռնամուխ են եղել ուսումնասիրելու մի քանի բոյսերի արմատները, որոնք բժշկական նշանակութիւն ունենն։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ Ղարաքիլիսայի ամարային դասընթացքներին կից բացված է մաշիկ կարելու արհեստանոց։ Սովորողները վճարում են ամբողջ գործնական դասընթացքի համար 2 րուբլի։ Կանոնաւոր և ուշադիր պարապմունքները կարելի է երկու ամսվայ ընթացքում բաւականաչափ իւրացնել մաշկակարութեան գլխաւոր հիմունքները և կարել հասարակ մաշիկներ։ Գիւղական շրջաններում մաշկակարութիւնը կարող է ունենալ գործնական նշանակութիւն։

◆ Այս օրերս Թիֆլիսի Բժշկական Ընկերութիւնը իր անդամներից մի քանիսին ուղարկելու է Թիֆլիսի գաւառի զանազան կողմերը՝ ազգաբնակութեան մէջ բուն դրած հիւանդութիւնները բուժելու համար։

◆ Հայերը իրաւունք չունեն պարծենալու իրանց հայրենասիրութեամբ։ Այդ կողմից մենք կարող ենք օրինակ վերցնել մեր դրացի վրացիներից։ Նրանք իրանց հանգուցեալ բանաստեղծ Նինօշվիլիի արձանի համար կարճ ժամանակամիջոցում ժողովեցին 2373 ր. 98 կ.։

◆ Ռուսաստանում 1909 Թւի ընԹացքում մահապատժի ենԹարկվեցին 530 մարդ։

◆ Բակտէրիօլօգիական քննութիւնը ցոյց տուեց, որ խօլերային կասկածելի նշաններով հիւանդ Օսիպօվայի հիւանդութիւնը խօլերա չէ եղել։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ ներկայ ամառվայ ընԹացքում Գանձակի գաւառի Գետաշէն գիւղում կը բացվի մասնաւոր անհատների ջանքերով կրԹական ջուլհականոց, որը կը շարունակի իր գործունէութիւնը նաև աշնան ամիսներում։

◆ Առաջիկայ ուսումնական տարում սեմինարիստներին համալսարաններ ընդունելու վերաբերութեամբ սահմանված են հետևեալ կանոնները։ Բոլոր համալսարանները, բացի Վարշավայից, ընդունվում են այն անձինք, որոնք աւարտել են հոգևոր դպրոցների ինչպէս 4, այնպէս և 5 դասարանները, ներկայացնելով վկայականներ այն մասին, որ լրացուցիչ քննութիւն են տուել մաթեմատիկայից, ֆրանսերէնից, գերմաներէնից և ֆիզիկայից։ Վարշավայի համալսարանն ընդունվում են առանց քննութեան նրանք, որոնք ստացել են Թւանշան ընդհանուր առմամբ 4՝ գլխաւոր առարկաներից—ռուսերէնից, լատիներէնից, մաթեմատիկայից և ֆիզիկայից. նաև բաւարար Թւանշաններ նոր լեզուներից մինից. պատմա-լեզուաբանական, իրաւաբանական և բժշկական ֆակուլտէտները, ֆիզիկօ-մաթեմատիկական ֆակուլտէտը յիշեալ անձինք կարող են ընդունվել քննութիւն տալով ֆիզիկայից և մաթեմատիկայից։ 4 չունեցողները կարող են բոլոր ֆակուլտէտներն ընդունվել միայն մաթեմատիկայից և նոր լեզուներից մինից քննութիւն տալուց յետոյ։

◆ Կովկասեան հանքային ջրերում խօլերան հունձ է անում։ Մինչև օրս մեռել են 18 հոգի։ Այս հանգամանքը մեծ երկիւղ է ազդում հիւանդների վրա, որոնց մի մասը արդէն պատրաստութիւններ է տեսնում մեկնելու։

◆ Հայ-կաթօլիկների հոգևոր վարչութիւնը Ախալցխայից Թիֆլիս փոխադրելու համար ներքին գործերի մինիստրութիւնը յատկացրեց 720 րուբլի։

◆ Կովկասեան գլխաւոր իշխանութիւնը Թոյլ տուեց Գէօրգի Զօմախիձէին աւտօմօբիլների երթևեկութիւն հաստատել Քութայիսից—Խօնի և Քութայիսի ու Բաղդադի միջև։

◆ Ուսուցչական Միութեան անդամների ընդհանուր ժողովում երկար ընդդիմախօսութիւնից յետոյ որոշվեց «Նոր-Դպրոցը» վերափոխել շաբաթաթերթի։

◆ Թիֆլիսի Առևտրական դպրոցում այս տարի լիակատար դասընթացքն աւարտեցին և ստացան վկայականներ հետևեալ երիտասարդները. Արիստակէսեան Ս. (կոմերցիայի կանդիդատի կոչում և ոսկէ մեդալ), Յարութիւնեան Ա., Բագդինօվ Ա., Գէրման Վ. (կոմ. կանդ. կոչում և արծաթէ մեդալ), Վարդանեան Ա., Վարդանեան Ի. (ոսկէ մեդալ), Գագէչկիլաձէ Վ., Գօգիչայշվիլի Դ. (ոսկէ մ.), Դաւիդօվ Մ. (ոսկէ մ.), Դօլիձէ Վ., Ժունկմուկօվ Ա. (ոսկէ մ.), Իվանօվ Ս. (կոմ. կանդ. կ.), Իմամօվ, Ինգուէվ Ն. (կոմ. կանդ. կ.), Կարագաշեան, Կօզլօվ Ն., Կոկրաշվիլի, Լէվչէնկօ, Մելիքսէթեան Բ. (ոսկէ մ.), Պիմօվարօվ Գ., Պօպօվ Կ., Պօպխաձէ Ա. (արծ. մ.), Րաբինօվիչ Պ. (ոսկէ մ.), Րէյէր, Սկվօրցօվ, Սուլթանօվ, Ֆօրէր, Ցինցաձէ, Զավչանիձէ (կոմ. կանդ. կոչում), Զախիրօվ, Զագավա (ոսկէ մ.), Շտէրն, Աբեան Մ. (արծ. մ.), Աւագեան Ե. (արծ. մ.), Այվազեան Ա. (կոմ. կանդ. կ.), Ամիրխանեան Ե., Անդրէասեան Յ. (կոմ. կանդ. կ.), Աթաբէգեան Տ. (ոսկէ մ.), Հախումեան Գ., Բոստանջեան Եղիշէ (կոմ. կանդ. կ.), Բագալեան (կոմ. կանդ. կ.), Վարդապետեան Ի. (ոսկէ մ.), Վարդ-

պատրիկեան Տ. (ոսկէ մ.), Ոսկանեան, Դաւթեան, Իսահակեան Ս., Իսահակեան Ա., Քալանթարեան Ի., Կաֆեան Կ., Կօնդախչեան, Քուփալեան, Մանթաշեան, Մելիք-Փաշայեան Գ. (ոսկէ մ.), Մելիք-Սարգսեան Ար. (ոսկէ մ.), Մելիք-Սարգսեան Ալ. (ոսկէ մ.), Մուրուզեան (արծ. մ.), Մկրտչեան, Պօղոսեան, Պստակեան (ոսկէ մ.), Սարգսեան Վ., (կօմ. կանդ. կ.), Սբօրչիկօվ (կօմ. կանդ. կ.), Տալիրեան, Թառայեան, Տէր-Աւագեան, Տէր-Բաղդասարեան, Տէր-Գէորգեան (արծաթէ մ.), Խանջալեան (արծ. մ.), Խախանեան (արծաթէ մ.) և Շախկալդեան Ս.։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

Պետերբուրգ, 17 յունիսի

Ներկայ են մօտ 30 անդամներ։

Նախագահ Գուչկօվը կարդում է Բարձրագոյն հաստատութիւն գտած օրինագծերի ցուցակը և նոր ներկայացված գործերը։

Յետոյ նախագահն առաջարկում է բոլոր ներկայ եղողներին կանգնել՝ Բարձրագոյն ուկազը լսելու համար.

«Հիմնական Օրէնքների 99-րդ յօդուածի հիման վրա հրամայում ենք Պետական Դումայի պարապմունքները ընդհատել այս յունիսի 17-ին եւ վերսկսել պարապմունքները այս տարվայ հոկտեմբերի 15-ին «ՆԻԿՈԼԱՅ»։

Կարդալուց յետոյ նախագահը «ուռա» է բացագանչում։ Դումայի անդամները ձայնակցում են։

Նիստը փակված է։ (Հ. Գ.)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Պետերբուրգ, 17 յունիսի

Վախճանված բարոն Տաուբէի յիշատակին հոգեհանգիստ կատարելուց յետոյ, Խորհուրդն առանց վիճաբանութիւնների ընդունում է այն օրինագիծը, որ վերաբերում է Եւրոպական և Ասիական Ռուսաստանի զանազան նահանգներում գիւղատընտեսական-բժշկական մասի բարենորոգման։

Ապա նախագահ Ակիմօֆը առաջարկեց անդամներին յոտնկայս լսել Բարձրագոյն ուկազը Խորհրդի պարապմունքները ընդհատելու մասին։

Ընթերցումից յետոյ լսվում են բացագանչութիւններ՝ «կեցցէ Թագաւոր Կայսրը»։ (Հ. Գ.)

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Հինգշաբթի, յունիսի 17-ին, Զուբալօվեան Ժողովրդական Տանը հայկական սեկցիայի թատերասէրների ներկայացումը աջողվածներից էր։

Խաղացին կլասիկ «Պէպօն», որին դեռ յօժարակամ շարունակում են հանդիսատես լինել, այն էլ այսպիսի շոգերին՝ փակված թատրոնասրահում։

Անսամբլը շատ լաւ էր. Գ. Միրաղեան՝ «Պէպօ», Ա. Յարութիւնեան՝ Զիմզիմօվ, նրա կինը՝ տիկին Մելիքեան, Գիքօ՝ Ղուչչեան, Գ. Սարեան՝ Կակուլի, տ. Ցասմիկ՝ Շուշան, օր. Թարխանեան՝ Կեկէլ, Գ. Փիրումեան՝ Սամսօն սպասաւոր, Մ. Տէր-Առաքելեան՝ Գիգօլի։

Միրաղեանին վերջերս համանուն դերում մենք բաւարար էինք նկատել։ Թող չը նեղանայ յարգելի դերասանը, քանի որ մենք ղեկավարվել էինք «որում շատ է տուեալ, շատ և պահանջեսցի» սկզբունքով։ Սրդ՝ այս անգամին մենք հաճոյքով արձանագրում ենք նրա կատարեալ աջողութիւնը յանձին Պէպօյի։

Տ. Մելիքեանից և Յարութիւնեանից աւելին սպասել չէր կարելի։

Ղուչչեան սկզբում թոյլ էր, վերջում իր համապատասխան դերը հասցրեց բաւարար կէտի։

Ցասմիկ իբրև Շուշան օրինակելի էր. սկզբից մինչև վերջ նա հարազատութեամբ տուեց այդ տիպի էութիւնը։

Ուրախ ենք, որ սիրողների կազմը օժանդակվելու է մի հին փորձված սիրողի՝ Գ. Սարեանի մասնակցութեամբ՝ որի Կակուլին, սակայն, այնքան էլ մեզ չը գոհացրեց. մենք Սարեանից աւելին իրաւունք ունենք պահանջել։

Փիրումեան, օր. Թարխանեան և Տէր-Առաքելեան իրանց ոչ այնքան բարդ դերերը սահուն տարան, նպաստելով ընդհանուր տպաւորութեան ամբողջացման։

Ներկայացմանը ներկայ էր ալեզարդ հեղինակը, որ, բնականաբար, այդ երեկոյ ևս դարձաւ հանդիսատես հասարակութեան օվացիայի առարկայ... Ե.

Զաքաթալա, 14 յունիսի

Ամսիս 13-ին տեղիս հայոց եկ.-ծխ. դըպրոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ ներկայացում յօգուտ նոյն դպրոցի։ Խաղացին երկու վօդեվիլ՝ «Խօլէրա» և «Կըրթ-Կըրթ»։ Մեր հասարակութիւնը մի քանի անգամ արդէն առիթ է ունեցել տեսնելու այդ պիէսները բեմի վրա։

Դահլիճը ծայրէ-ծայր լիքն էր... չունէւոր դասակարգով։ Իսկ մեր ունեւոր դասակարգը փայլում էր իր բացակայութեամբ այդ ներկայացման։ Աստ. Բէկ-Յովսէփեան

Նոր-Բայազէտ, 14 յունիսի

Ամսիս 13-ին, կիրակի, ծխ. դպ. դահլիճում տրվեց մի մանկական ներկայացում։ Խաղացին Ալէքսանդր Սարատեանի «Սուտ ճգնաւոր» վօդեվիլը, 2 գործ.։ Սիրողներն անցեալ տարվայ աշակերտներից էին։ Բոլորն էլ առանց որևէ անհարթութեան տարան իրանց ստանձնած դերերը։ Ներկայացումից ստացված օգուտը յատկացվեց դպրոցի գր.-ընթերցարանին։ Մուտքը բաւարար էր։ Այս ներկայացումից ստացված եկամուտը յատկացվեց մի քանի գրքերի գնման։

Ներկայացումը վերջացաւ եր. ժ. 5 3/4-ին։

Ցանկալի կը լինէր, որ այս ամառվայ ընթացքում տրվէին այսպիսի մի քանի ներկայացումներ, հէնց թէկուզ նոյն ընթերցարանի օգտին, որով կարելի լինէր ընթերցարանի նիւթականը բաւարար վիճակի մէջ դնել։ Իս. Տանանեան

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

17 յունիսի

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Օդագնացների մէջ առայժմ աջողութիւնն Ուտօչկինի կողմն է։

Քրէական դատ սկսվեց 6 ինժեներների դէմ դրամաշորթութեան համար։

ՌՕՎՆՕ։ Խուզարկութիւն կատարվեց տեղական ինտենդանտական մատակարարողի մօտ։ Գրաւվեցին բոլոր գրքերը։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕԴԱՐ։ Մայկօպի մօտերը խըճուղու վրա մի խումբ զինված տեղացիներ յափշտակեցին 5000 ռուբլի և դրամական փաստաթղթեր անգլիացի նաւթարդիւնաբերող Վինտէրից և նրա քարտուղարից։

ՍԱՄԱՐԱ։ Եկաւ պօստային գլխաւոր կառավարիչը՝ քննելու տեղական հաստատութիւնները։

ՎՕԼՕԳԴԱ։ Հաստատապէս հաղորդում են, որ Կրասնօբօրսկը այրվել է համարեա ամբողջապէս. մնացել են միայն 12 տներ և քաղ. վարչութեան քարէ շինութիւնը։ Վնասները հասնում են կէս միլիօն ռուբլու։ Եռանդով գործի է դիմել նպաստամատոյց մասնաժողովը։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՅՏՆՈՒՄ Է

Բեռլին, Սենեքերիմ Տէր-Յակոբեանին.— Խմբագրութեանս մէջ ստացված է ձեզանից 5 ռուբլի, սակայն առանց բացատրութեան՝ թէ ինչի համար է ուղարկված յիշեալ դրամը։

Ալէքսանդրօպօլ, Մովսէս Սողոմոնեանին.— Հեռագրով հաղորդեցէք Գրիմմին ձեր հասցէն։ Նա խնդրում է։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Զինւորական մասնագէտ-բժիշկների

Երթևեկ հիւանդների համար

Վանքի մեծ փողոց, № 3, Ալէքսանդրեան այգու մօտ։

ԽՈՐՀՐԴԻ ՎՃԱՐՆ Է 50 ԿՈՊ.

Տէլէֆօն № 481.

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտ. ժամը 9 1/2-ից մինչև 5-ը ցերեկվայ։

ԱԽՎԼԵԴԻԱՆԻ—ներքին և երեխաների հիւանդ., ամեն օր՝ 11—12 և կէսը ցեր.։

ԲՕԺՕՎՍԿԻՅ—ներքին, բժշկութիւն ներշնչումով, ամեն օր՝ 4—5 ժամը ցեր.։

ՎՆՈՒԿՕՎ—խիրուրգիական հիւանդութիւններ, ամեն օր՝ 2—3 ժ. ցեր.։

ԳՐԷՅՑ—աչքի հիւանդութիւն., ամեն օր 2—3 ժ.։

ՄՕՆՍԷ—երեխ. և ներքին հիւ. ամեն օր՝ 1—2 ժ.։

ԽԱՏԻՍՕՎ Ն. Դ.—մանկաբարձ. և կանանց հ., ամեն օր՝ 4—5 ժ., բացի կիրակի և երեքշ. օրերից։

ԽՈՒԴԱԲԱՇԵՎ—մանկաբարձ. և կանանց հիւանդ., ամեն օր՝ 1—2 ժ. ցեր.։

ՍԱՐԱՊ—ներքին և երեխ. հիւ., ամեն օր՝ 3—4 ժ., կիրակի՝ 10—12 և կէսը։

ՊԱՎԼՕՑԿԻՅ—խիրուրգիական հիւանդ., ամեն օր՝ 4—5 ժ. ցեր.։

ՏԷՏՐԱԶԷ—սիֆիլիս, վեներ., կաշուի հիւ., ամեն օր՝ 1—3 ժ. ցեր.։

ԱՍՊԻՍՕՎ Ն. Մ.—ականջի, կոկորդի և քթի հիւ., առ. ժամը 1—2-ը ցեր.։

ԿԻՆ ԲԺ. ԻՕՍՍԷԼԻԱՆԻ—կանանց հիւ., երկուշ., չորեքշ., ուրբ., կիրակի՝ 11—12 ժ.։

ՕՐԷՄԲՕՎՍԿԻ—քթի, կոկորդի և ականջի հիւ., ամեն օր՝ 11 1/2—12 1/2 ժ. ցեր.։

ՇԱՄԱՇ—խիրուրգ. հիւ., ամեն օր՝ 12—1 ժ.։

ՋՈՒԴՆՕՎՍԿԻ—ջղային, հոգեկ. հիւանդ. և էլեքտրօթէրապիա., երկուշ., չորեքշ. և ուրբաթ, ցեր. ժ. 4—5-ը։

ՄԿՐՏՈՒՄԵԱՆ. — սիֆիլիս, միզասեռ., վեներ. և կաշուի, ամ. օր՝ 10 1/2—11 1/2 ժ. առ.։

ՊՕՆԴՕԵՎ—ջղային հիւ. և էլեքտրօթէրապիա. ամեն օր, ժամը 11—12-ը։

ԼԻՄՕՆԻ ատամնաբոյժ—ամեն օր՝ 9—11 1/2 ժ. առ.։

Համախորհուրդ, օպէրացիաներ, մասսաժ, ծաղկի պատուաստում, անալիզ, հիպնօզ, ստամոքսների և ծառաների քննութիւն—առանձին վճարով։ Սիֆիլիսի վերաբերմամբ արեան հետազօտութիւն ըստ Wassermann-ի։

(Կ.) 356. 100—39

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ

Աչքի հիւանդութիւններ

Ընդունելութիւնը ամեն օր

Առաւօտեան ժամը 10—1

Երեկոյեան ժամը 5—7

Վելիամինօվսկայա փող № 8

(օ. մ.) 564. 100—13

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ամառը գտնվում է ՊԵԱՏԻԳՕՐՍԿՈՒՄ (Կովկաս. հանք. ջրերում), որտեղ ընդունում է հիւանդներին մինչեւ սեպտեմբեր։ Верхній бульваръ, д. кн. Гирей.

(ե. հ. կ.) 565. 0—15

ԲԺԻՇԿ

Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.

Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.

Արաս-Արաղսկայա, տուն Միրիմանովի։

(ե. հ. կ.) 725. 100—4

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀՐԱՒԷՐ

Կիրակի, յունիսի 20-ին, Կուկիայի Թանգոյեան ս. Աստուածածնի եկեղեցում, պատարագից յետոյ, առաւ. ժամը 12-ին, կայանալու է ծխականների երկրորդ ժողով, որ զբաղվելու է՝

1) Հինգերորդ հոգաբարձուի ընտրութեան,
2) Հաշուետեսների զեկուցման,
3) Շինութիւնների վերանորոգման և
4) Ընթացիկ հարցերով։

Ծխական Հոգաբարձութիւն

752. 1—1

Հրաւէր

Որովհետև անցեալ մայիսի 30-ին կայացած պատուիրակների ընտրութիւնը սրբազան առաջնորդի կարգադրութեամբ ջնջված է, ուստի համաձայն նոյն առաջնորդի կարգադրութեան՝ առաջիկայ կիրակի, յունիսի 20-ին, պատարագից յետոյ, ժամը 12-ին, Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում նորից նշանակված է ծխականների ընդհանուր ժողով՝ ընտրելու համար 2 պատուիրակներ և 2 անձնափոխանորդներ, որոնք պէտք է կատարեն Ներսիսեան դպրոցի 6 հոգաբարձուների և թեմական խորհրդի անդամների ընտրութիւնը թեմի միւս պատուիրակների հետ։

Նոյն ժողովում պէտք է լինի նաև երէցփոխի ընտրութիւն։

Սիմէօն աւ.-ք. Զմշկեան

(ա. օ.) 743. 3—3

Լոյս տեսաւ

ՅՈՎՀ. ԿՈՍՏԱՆԵԱՆԻ

ՈՒՂՏՆ ու ԷՇԸ

Հրատարակութիւն «ԾԻԱԾԱՆԻ» № 3. առասպել՝ 8 գունաւոր պատկերներով, 12 մեծադիր էջ. մանկակ. և ժողովրդ. ընթերցանութեան համար։ Նկարազարդեց Ս. Յովհաննիսեան։ ԳԻՆՆ Է 25 ԿՈՊ.

Դիմել Բագուի և Թիֆլիսի գրավաճառներին։

(ե. հ. կ.) 748. 5—1

ԲԱՂԱՔԱՅԻՆ ԱՃՈՒՐԴԱՅԻՆ ԴԱՀԼԻՃ

Վելիամինօվսկայա, № 7.

Շարունակվում է ընդունել ամեն տեսակ կահկարասիք թէ ԾԱԽԵԼՈՒ և թէ ՊԱՀԵԼՈՒ համար։

539. 10—10

Քիշինևի (Բեսարաբիայի նահանգ աղէտս հայերին խնամող

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ

հրաւիրում է ցանկացողներին ստանձնել ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ և ԿՐՕՆԻ դասերը ուսումնարանում, նոյնպէս և ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԽՆԱՄԱԿԱԼԻ պաշտօնը։ Դիմողները՝ անհրաժեշտ վկայաթղթերի կամ սրանց պատճէնների հետ միասին՝ փութով ուղարկել հետեւեալ հասցէով. Кишиневъ. Армянская ул., д. № 19. Θ. К. Каймакчи.

Պահանջվում է երգեցողութեան դասընթացքի (ցանկալի է Եկմալեանի սիստեմով) աւարտման վկայաթուղթ, նոյնպէս և տրբապետումն ռուսաց լեզուի։

Ցանկալի էր, որ այդ պաշտօններն ստանձնողը լինէր սարկաւագ։

Ռոճիկ՝ յիշեալ պաշտօնների համար՝ 720 ռուբ. տարեկան, առանց բնակարանի։

Հոգաբարձութիւնը հրաւիրում է նաև ՌՈՒՍԱՑ ԼԵԶՈՒԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ 360 ռուբլի ռոճիկով, առանց բնակարանի։

Աւելի մանրամասն տեղեկութիւնները կարելի է ստանալ Հոգաբարձութեան գրասենեակում։

(Կ.) 731. 2—2

ԻՆՔՆՈՒՐՈՅՆ ԱՊՐՈՒՍՏ ԿԱՄ ԿՈՂՄՆԱԿԻ ԵԿԱՄՈՒՏ

խիրաքանչիւր տան մէջ գտնվող անհրաժեշտ և արդիւնաբեր առարկայ հեշտ և հասարակ պատրաստելու միջոցով, սպառելով շատ աննշան գումար։ Առանձին գիտութիւն և մեծ շինութիւն չէ պահանջվում։ Պատկերազարդ նախագիծը՝ № 4 և պայմանները ՁՐԻ։ Հասցէն՝ И. Я. МАРКЪ. Либава, Курл. губ.

(2.) (В. 53687) 529. 6—6

ՀԻՊՆՕՏԻԶՄ

ԴՈՒՔ ԿԱՐՈՂ ԷՔ ՀԻՊՆՕԶԱՑՆԵԼ

Հիպնօտիզմը բնական ձիրք չէ։ Ամեն ոք կարող է տիրապետել այս խորհրդաւոր գիտութեան։

Հիպնօտիզմ սովորելը նոյնքան հեշտ է, որքան ուտել խմելը։

Հիպնօտիզմը կը բժշկէ հիւանդութիւններ և կուղղէ մոլորութիւններն ու վատ բարքերը։

Հիպնօզական ցուցահանդէսները չափազանց զուարճալի են։

Սովորեցէք հիպնօզացնելու արուեստը։ Մշակեցէք ձեր մէջ ներշնչելու զօրութիւնը և այդ աքանչելի ոյժի միջնորդութեամբ դարմանեցէք հիւանդութիւններ, տուէք ապշեցուցիչ ցուցահանդէսներ թատրոններում կամ մասնաւոր սրահներում և դառէք պրօֆէսիօնալ հիպնօտիստ։

Սովորելու ծախքը շատ չնչին է։

Ստացէք իմ «Ինչպէս հիպնօսացնել» պատկերազարդ գրքոյկը, որը կը տայ ձեզ լիակատար բացատրութիւն Հիպնօտիզմի, Մեսմերիզմի, Հոգեբուժութեան, Ներշնչման, Հոգետեսութեան և Տելեպաթիի մասին։ Այս գրքոյկն ստանալու համար պիտի ուղարկել 10 կոպէկի նամակադրոշմ ճանապարհածախսի համար։

ԳՐԵՑԷՔ ԱՅՍՕՐ։ Գրեցէք ձեր անունն ու հասցէն որոշ։

Դիմել հետեւեալ հասցէով՝ Америка. Haroutun Shekerjian. 2030 Indiana Ave. Chicago, Ill. U. S. A.

(ե. շ.) 689. 100—5

Այգի ❈ „ԻՒԺԱՆԷ" ԸՆԿ. ❈ Ճաշարան

Վրաց ամառային թատրոնին կից, մուտքը աջ կողմից՝ գալլերէայի միջով։

Ամեն օր՝ ցեր. ժամը 1 1/2-ից մինչև 4 1/2-ը և երեկ. ժ. 8 1/2-ից մինչև գիշ. ժ. 1 1/2-ը նուագում է Աւստրիայից եկած վիէննական կօնցերտային լարանուագ

ԿԱՆԱՆՑ ԵՐԱԺՇՏԱԽՈՒՄԲԸ

տիկին ՊԷՇԼԻ ղեկավարութեամբ։

ՃԱՇ և ԸՆԹՐԻՔ։ Ճաշը ցեր. ժամը 1-ից մինչև ժամը 5-ը.—2 տես. կերակուր՝ 50 կ., 3 տես. կեր.՝ 75 կ., 4 տես. կեր.՝ 1 ռ.։ Տրվում է ճաշ նաև տների համար։ ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ԵՒ ՏԵՂԱԿԱՆ ԽՈՀԱՆՈՑ։ Ճաշարանին կից կան երեք հատ նորագոյն ԲԻԼԻԱՐԴ և ՆԱՐԴԻ։ Ընդունվում են պատուէրներ թէ այգում և թէ դրսի համար—հարսանիքների, պիկնիկների, ճաշի, ընթրիքի և այլն, ամեն քանակութեան։ Տեղական պատուէրների համար այգին ունի միանգամայն մեկուսացած ծածկված ռօտոնդա և բաց տարածութիւն մեծ ընկուզենիների տակ։ Տրվում է վարձով սեղանատան սերվիզ։ Տէլէֆօն № 812.

ԱՅԳՈՒ ՄՈՒՏՔԸ ՁՐԻ Է։ 461. 10—9

ԺԱՄԱՆԱԿԸ ՓՈՂ Է! ՇՏԱՊԵՑԷՔ

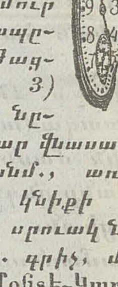

պատուիրել ստորև յիշված 12 հաս ազ., անհրաժեշտ իւրաքա չիւրի համար առարկ. մինչև օրս չեղած էժան գնով.—ՄԻԱՅՆ 3 ռ. 75 կ.։ Որովհետև շատերը մեր այս խօսքերը ռէկլամ կը համարեն, մենք 300 ռուբլի տուգանք կը վճարենք նրան, ով կը կարողանայ ապացուցել, որ այդ առարկաները չարժեն յիշեալ գնին։ 1) Տղամ. գրպ. գեղեցիկ բաց ժամաց. իսկական անգլ. սև պողպատից, շատ ամուր կազմուածքով, անկերային (ոչ ցիլինդր) ընթացքով՝ քարերի վրա, ոչ-ոլորապըտոյտ զսպանակով, փոշուց պահպանող պատեանով և մինչև րօպէներն ուղ. ընթացքով։ 2) Զր. սեւացող էլեգանտ շղթայ նիկէլից, երկար կ. մ կախելու համար։ 3) Կինեմատօգրաֆ-բրէլօկ՝ աւտօմատիկ կերպով փոխարկ. 2 հետաքրք. կանացի նըկարներով։ 4) Դ-ր Կօխի ծխափող-ապարատ, որ հակազդում է առողջ. համար վնասակար նիկօտինին։ 5) Փողի համար պորտմօնէ արտասահմ. կակուղ կաշուց, 6 բաժանմ., առանձին բաժ. ոսկու համար, մեխ. փականով, որ պարունակում է գաղտնի տեղ կնիքի համար։ 6) Կաուչուկէ կնիք պատուիրողի անուն-հօրանուն-ազգանունով։ 7) Մի սրուակ ներկ կնիքի համար։ 8—11) Գրպանի պիտոյք նիկէլից, որ պարունակում է մեխան. գրիչ, մեխ. մատիտ, թանաքաման և ուէտին։ 12) ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ! Ալյէսկա-ժամացոյց «Մօնտէ-Կարլօ», շատ օգտակար առարկայ ժամանցի համար։ Այդ բոլորը միայն 3 ռ. 75 կ.։ Կանացի ժամաց. պարանոցային շղթայով, ամերիկ. ոսկուց, և 10 յաւելուածներով՝ 4 ռ., տղամ. կամ կան. խուլ ժամաց. 11 յաւելուածներով՝ 4 ռ. 75 կ., տղամ. կամ կան. խուլ ժամաց. իսկակ. ամերիկ. նոր ոսկուց՝ 11 յաւելուածներով—5 ռ. 25 կ.։ Ուղարկում ենք 6 տար. երաշխաւոր., պատուէր ստանալուց անմիջապէս և առանց կանխավճարի։ Ճանապարհածախքը 50 կ., Սիբիր և Միջին-Ասիա 90 կ.։ Պատուէրները հասցէագրել՝

Въ „БАЗАРЪ НОВОСТЕЙ", Варшава, Граничная 5—14.

(В. 35598) 683. 1—1

ՁՐԻ

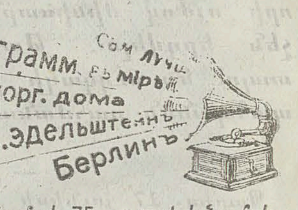

Գցում եմ 10 հատ լաւ և չը վշշող պլաստինկաներ ռուսաց լեզուով, ՈՉ ԹՂԹԻՑ, և 1000 հատ կօնցերտ. ասեղներ։ Միայն 14 ռ. 25 կոպէկով։ Մեր ֆիրման Ռուսաստանում տարածելու համար 14 ռ. 25 կոպ. ուղարկում ենք շքեղ և ամուր գրամմոֆոն «ՏՕՆԱՐՄ-ԿՕՆՑԵՐՏ», նոր կօնստրուկցիայով, «ՄԻՆԻՕՆ» յայտնի մարկայով, որը չէ գանազան. ամենաթանգարժէքից և գերազանցում է ոյժի և ձայնի կողմից։ Ձայնի նշանաւոր գեղեցկութիւն, վերարտադրում է ամեն մի թիթղը։ Այդ գրամմոֆոնը համարվում է վերջին կատարելագործված գրամմոֆոնային շրջանում, պարզ եւ մաքուր ձայնը լսվում է 75 սաժէն հեռաւորութեան վրա, րուպօրը մետաղից՝ գեղազարդ, մասսիվ, „Լօտօս": Գրամմոֆոնի կորպուսը 27 սանտ. × 27 սանտ., բրօնզեայ զարդարանքով։ Այդ գրամմոֆոնը միանգամայն փոխարինում է լաւագոյն նուագախմբին, թատրոնին, համերգին և այլն, շնորհիւ մեր պլաստինկաների։

Տանօրութիւն.—1) Մեր գրամմոֆոնները համարվում են համաշխարհային հրապարակներում՝ ամենալաւերը թէ գեղեցկութեամբ եւ թէ մեխանիզմի ամրութեան կողմից։

2) Մեր գրամմոֆոնները լարվում են կողքից (ոչ բանալիով)։

3) Մեր գրամմոֆոնները մի լարումով նուագում են 2—3 մեծադիր պլաստինկա։

4) Մեր բոլոր գրամմոֆոնները ունեն կատարելագործված ռեգուլեատօրներ արագ եւ ծանր նուագելու համար։

5) Պլաստինկաները ուղարկում ենք «ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ» ԱԿՑ. ԸՆԿ. ամենալաւերից։

6) Իւրաքանչիւր մեր գրամմոֆոնի համար երաշխաւորում ենք 8 տարով։

Այդօրինակ գրամմոֆոն, կորպուսը կաղնի փայտից, 30×30 սանտ., սակայն լաւ յատկութեան և լաւ շինուածք, 12 հատ լաւ, չը վշշող ռուսական պլաստինկաներով,—17 ռ. 25 կոպ.։

(Ճանապարհածախքը և մաքսը առաջին երկու գրամմոֆոնների՝ Եւրոպ. Ռուսաստ. և Կովկաս 2 ռ. 50 կ., Ասիական Ռուսաստ. 3 ռ. 75 կ., Արևելեան Սիբիր 4 ռ. 75 կ.)։

Գրամմոֆոն մեծ դիրքով, շքեղ «ՍԱԼՕՆ-ԿՕՆՑԵՐՏ», աշխարհահռչակ «Հէրքուլէս» մարկայով, գեղեցիկ ձիթաներկած, կորպուսի չափը 32×32 սանտ., գեղարուեստօրէն զարդանկարված րուպօրով 50×60 սանտ., ամերիկական „Էկսցելսիօր" մեմբրանով, նիկելեայ և պատէնտային տօնարմով, կորպուսը պէրլամուտրով զարդարված։ Գինը՝ «ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ» ԱԿՑ. ԸՆԿ. 14 հատ մեծադիր պլաստինկաներով, և 3000 հատ կօնցերտային ասեղներով—25 ռ. 75 կ.։

(Ճանապարհածախքը և մաքսը 3 ռ. 25 կ., Ասիակ. Ռուսաստ. 3 ռ. 95 կ., Արևել. Սիբիր 4 ռ. 90 կ.)։

Ամենամեծ տիպի գրամմոֆոն „ՎԵՆԵՑԻԱ", որ զանազանվում է իր խաչորութեամբ, շքեղութեամբ և ամրութեամբ. կորպուսը գեղեցիկ ձիթաներկված. էլեգանտ, սալօնային, ձեռնարուեստ և գեղեցիկ քանդակներով. «1910 թ. մօդէլն» ոճով։ Րուպօրը մասսիվ, մետաղից, գեղարուեստօրէն զարդանկարված, չափը 60×80 սանտ.։ Մեմբրանը ամենալաւը աշխարհի մէջ—«Prima». Գինը 20 մեծադիր պլաստինկաներով «ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ» ԱԿՑ. ԸՆԿ. և 3000 հատ կօնցերտային ասեղներով—36 ռ. 50 կ.։ (Ճանապարհածախքը և մաքսը 4 ռ. 50 կ., Ասիակ. Ռուսաստ. 5 ռ. 75 կ., Արևել. Սիբիր 6 ռ. 50 կ.)։ «ՎԵՆԵՑԻԱ» գրամմոֆոնը ուղարկ. ենք 10 ռ. կանխավճար ստանալուց միայն (կարելի է ռուսական դերբօվի կամ պօստային մարկաներով)։

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ! Մեր իւրաքանչիւր գրամմոֆոնը կարելի է ակնթարթում դարձնել պատէֆօն, որ կը նուագէ առանց ասեղի և մշտական սաֆիրով։ Պատէֆօնի յաւելուածների համար աւելի հաշւվում է 5 ռ 50 կոպ.։

Պատուէրներն ուղարկվում են վերադիր վճ.. առանց կանխավճարի։

Հասցէն, որը կարելի է կտրել և կպցնել ծրարի երեսին.

W. EDELSTEIN, BERLIN, Kantstrasse 78—68.

Торг. Домъ В. ЭДЕЛЬШТЕЙНЪ. БЕРЛИНЪ, ул. Кантъ. 78—68.

Ցանկանալով դուրս փարել անպէտք պլաստինկաները, մենք նշանակել ենք «Գրամմոֆոն» Ակց. Ընկ. պլաստինկաների համար, ամենալագոյն ռէժիսսուրով, բաւ կարելոյն էժան գին, այն է՝ 5 հատը՝ երկերեսանի, ռուսական ամենամեծ պլաստինկ., 25 1/2 սանտ.—6 ռ. 50 կ., 10 հատը՝ 12 ռ., 15 հատը՝ 17 ռ. 25 կ., 20 հատը՝ 22 ռ.։ Ծանօթ.—«Գրամմոֆոն» Ակց. Ընկ. պլաստինկաները՝ բացի ամուր լինելուց, ունեն նաև յայտնի անձերի երգերի ընդօրինակումներ, այն է՝ Վեալցեվայի, Պանինայի, Նէվսկիի, Բօլշակօվի, Ձալեապինի և այլն։

(Պլաստինկաները կարելի է և առանձին ուղարկել)։

Բեռլին ուղարկվող նամակներին պէտք է կպցնել՝ փակին 10 կ., իսկ բացիկին 4 կ. մարկա։ Պատուէրներով կարելի է դիմում անել ռուսերէն, լեհերէն, գերմաներէն և ֆրանսերէն լեզուներով։

(11, 19) (B. 37214) 716. 2—2

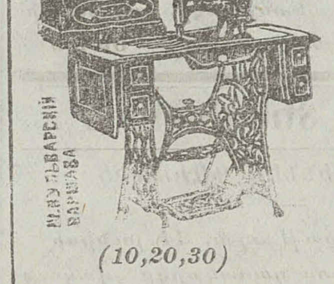

ՁՐԻ ՈՒՂԱՐԿՈՒՄ ԵՆՔ

Բոլոր պահանջողներին մեր պատկերազարդ պրէյս-կուրանտը ԿԱՐԵՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ բոլոր տեսակների՝ արտասահմ. առաջնակարգ ֆաբրիկաների, աեղնագործող պպարատներով հանդերձ. ամրութեան, էժանութեան և շքեղութեան կողմից ամեն մի մրցութիւնից դուրս է։ Երկաթուղով ուղ. ճանապարհածախքը վերցնում եմ իմ հաշւին։ Պահանջները խնդրում ենք ուղղել՝ Торговому Дому Ш. КУЛЬВАРСКІЙ. ВАРШАВА. ул. Холодная, № 22—94.

Շնորհակալութիւնները և գովասանքները, որոնք ստացվել են Ռուսաստանի բոլոր ծայրերից, ուղարկ. են պրէյս-կուրանտների հետ միասին։

(10,20,30) (B. 39980) 688. 6 2

Типографія „Экономія" Большая Ванская № 3.